

T.B.M.M.

(S. Sayısı : 153)

Konya Milletvekili Mustafa Ünalı ve 18 Arkadaşı, Kahramanmaraş Milletvekili Hasan Dikici ve 9 Arkadaşı ile İstanbul Milletvekili Algan Hacaloğlu ve 10 Arkadaşının, Yükseköğretimin Sorunlarının Araştırılarak Alınması Gereken Tedbirlerin Tespit Edilmesi Amacıyla Anayasanın 98 inci, İçtüzüğün 104 ve 105 inci Maddeleri Uyarınca Bir Meclis Araştırması Açılmasına İlişkin Önergeleri ve (10/8, 16, 20) Esas Numaralı Meclis Araştırması Komisyonu Raporu

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Kalitesi ve verimi düşük yükseköğrenim ile üniversitelerimizin kapısında yığılan yüzbinlerce lise mezunu gencimiz, Ülkemizde en önemli meselelerden birini teşkil etmektedir. Bu olumsuz durumun çözümüne katkıda bulunmak üzere yükseköğrenimin durumu, imkânları ve geleceği hakkında Anayasanın 98 inci ve TBMM İçtüzüğünün 102 nci maddesi gereğince bir Meclis araştırması açılmasını saygılarımızla arz ve talep ederiz.

Mustafa Ünalı

Konya

Salih Kapusuz

Kayseri

Şeref Malkoç

Trabzon

İsmail Kahraman

İstanbul

İsmail Coşar

Çankırı

Fethullah Erbaş

Van

Osman Yumakoğulları

İstanbul

Mehmet Emin Aydınbaş

İçel

Necmettin Aydın

Zonguldak

Hasan Dikici

Kahramanmaraş

Zeki Ergezen

Bitlis

Sabahattin Yıldız

Muş

Azmi Ateş

İstanbul

Mehmet Elkatmuş

Nevşehir

Teoman Rıza Güneri

Konya

Sabri Tekir

İzmir

Remzi Çetin

Konya

Ömer Naimi Barın

Elazığ

Hasan Belhan

Elazığ

GEREKÇE

Yüzbinlerce gençimiz yükseköğrenim yapmak istediği halde hiçbir yükseköğrenim programına girememenin acısını yaşarken, bunlardan birine girebilmiş olanlar da istedikleri bir programa girememenin sıkıntısı içindedirler. Bu gençlerin her biri TBMM'den bir çözüm beklemektedirler.

Ayrıca mevcut ödeneklere göre hızlı bir üniversiteleşme eğitim kalitesini oldukça önemli bir seviyede düşürmekte veya öyle olduğu iddia edilmektedir.

Ülkemiz insanlarının çağın şartlarına uygun bir hayat ortamında olmadığı da bir gerçektir. Vatandaşlarını çağın gerektirdiği imkânlar içinde yaşatmak ise devletin boynunun borcudur. Bu konuda üniversitelere birinci derecede rol düştüğü aşikârdır.

Genel ilkeleri belirlenmiş, ülkenin kültür altyapısı ile kopukluk göstermeyen, çağın gereklerine ayak uydurabilen ve bütün partiler ile hükümetlerin mutabık olduğu yükseköğrenim politikalarına şiddetle ihtiyaç vardır.

Bu amaçla :

— 21 inci Yüzyıla hazırlanırken hangi alanlarda kaç gencimizin yükseköğrenim yapması gerektiği, hangi programlara ne tür metotlarla yerleştirileceği,

— Herhangi bir programa girmesi mümkün olmayanların akibetinin ne olacağı, bunların daha önceki eğitim basamaklarında meslek edindirmek üzere ne şekilde yönlendirileceği ve bunun nasıl mümkün olacağı,

— Yükseköğrenim kurumlarının hangisinden kaç adet daha açılması gerektiği,

— Hangi branştan kaç öğretim elemanına ihtiyaç duyulduğu ve bunların nasıl temin edileceği,

— Dershane, laboratuvar, araç-gereç temininin nasıl gerçekleştirileceği ve faaliyette olanların eksikliklerinin nasıl giderileceği,

— Uygun politikalar tespit edilip hayata geçirildiğinde, talep artışına bağlı olarak üniversite kapılarında muhtemel bir yığılmaya karşı ne gibi yeni tedbirler alınacağı,

— Bu hizmetlerin realizasyonunda gerekli süre ve bütçeye getireceği yükün ne olacağı, gibi noktalar başta olmak üzere tespit edilmesi, tartışılması ve çözüm getirilmesi gereken birçok mesele mevcuttur.

İşte bütün bu yönleriyle yükseköğrenimde mevcut durumun tespiti eksikliklerin ve hatalı uygulamalarının ortaya çıkarılması için bir Meclis araştırması açılması yararlı olacaktır.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin takdirlerine sunarız.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Günümüzün ve geleceğimizin yarışı, eğitim ve öğretim yoluyla, eğitilmiş ve nitelikli kâmil insan yetiştirme yarışıdır. Eğitimin amacı, geleceğimizin teminatı olan gençliğimizi millî ve manevî, kültürel ve ahlakî değerlerimizi benimsemiş, şahsiyetli ve şuurlu olarak yetiştirmek olmalıdır. Yüksek Öğretimin amacı ise; milletimizin ihtiyacı olan her kademedede ve üst düzeyde insan gücü yetiştirmektir.

Bugün Anadolu Üniversitesinin 750 000 öğrencisi, Açık Öğretim Fakültesinin öğrencisidir. Açık Öğretim Fakültesi öğrencilerinin hocaları ile yüz yüze eğitim imkânı yoktur. Mezun olanların ise işe girmeleri âdeta imkânsızdır. Kitap israfı, tek ders hakkının olmayışı, 49 puan aldığı halde bir puanla sınıfta kalınması, sınav süresinin kısa olması, sınav sonuçlarının geç gönderilmesi, sı-

nav sonuçlarının basında yayınlanmaması, mezun öğrencilerinden pedagojik formasyon alanlara öğretmenlik hakkının verilmemesi, sağlık problemlerinin çözümü için ve Açık Öğretim Fakültesi öğrencilerinin daha iyi şartlarda eğitim görmeleri açısından Anayasanın 98 inci, TBMM İçtüzüğü'nün 102 nci ve 103 üncü maddeleri gereğince Meclis araştırması açılmasını saygılarımızla arz ederiz.

Hasan Dikici
Kahramanmaraş
Mehmet Silay
Hatay
Ömer Naimi Barım
Elazığ
Ahmet Cemil Tunç
Elazığ
Ahmet Derin
Kütahya

Mukadder Başeğmez
İstanbul
Avni Doğan
Kahramanmaraş
Hüsamettin Korkutata
Bingöl
Şeref Malkoç
Trabzon
Nedim İlci
Muş

GEREKÇE

1. Ara sınav ile final sınavı arasındaki sürenin çok kısa olması, ayrıca imtihan sürelerinin kısa tutulması, sınavda öğrencilerin çok fazla dersten sorumlu tutulması başarıyı engellemektedir.

2. Açık Öğretim Fakültesi sınavları Ö.S.Y.M. tarafından yapılarak, sınav sonuçları sınav tarihinden yaklaşık 45 gün sonra öğrencilere gönderilmektedir. Bu durum öğrencilerin bir sonraki sınavına hazırlanmasına engel teşkil ettiğinden başarı oranı düşmektedir.

3. Ö.S.Y.M. sınav harcını geçerli nedenlerden dolayı yatırmayan öğrenciyi, sınav ücretini yatırmak istemesine rağmen sınavı almamakta, bu şekilde de öğrencinin bir sene kaybetmesine neden olmaktadır.

4. Açık Öğretim Fakültesi öğrencilerine ders kitap alımlarının zorunlu tutulması, bu kitaplardan tekrar bir başka öğrenci tarafından kullanılmaması, maliyeti milyarları aşan kitaplar öğrenim sonrası çöpe atılmakta, ya da yakılmaktadır. Kitapların zorunlu alımı kaldırılarak Türk ekonomisine katkı sağlanmasıyla birlikte öğrencinin de ekonomik anlamda rahatlatılması gerekmektedir.

5. Sınavlar Ö.S.Y.M.'ce bilgisayar tarafından sonuçlandırılmakta, ders geçme notu 50 puan olup, öğrencinin 49 puan alması durumunda, tek ders sınav hakkı bulunmayan öğrenci sınıfı geçmemekte veya mezun olma durumundaysa, mezun olamamaktadır. Bu nedenle Açık Öğretim Fakültesi öğrencisine tek ders sınav hakkının tanınması zorunludur.

6. Üniversitenin yeni yapılanması sonucu, aynı öğretimi gören öğrencilere verilen farklı diplomalar bu kargaşaya neden olmuştur. Bu kargaşanın ortadan kalkması için eski diplomaların yeni diplomalara dönüştürülmesi gerekmektedir.

7. Devletimizin aslî görevleri arasında yer alan eğitim hizmetlerinden biri olan açık öğretim, farkında olunmadan veya bilinçli olarak özelleştirilmektedir. Çünkü hiçbir yükseköğretim kurumunun özel dersanenin bulunmadığı ortamda, Açık Öğretim Fakültesi öğrencilerine kursluk hizmeti veren birçok özel dersaneler oluşmuştur. Bu dersaneler ayrı bir sektör durumuna gelmiştir. Özel dersaneler, denetim yetersizliğinden dolayı öğretim hizmetlerini ezbercilğe, kolay sınıf geçme yöntemlerini geliştirerek de öğretimin kalitesini düşürmeye yol açmaktadır.

8. Açık öğretim, çağın koşullarına uygun öğretime kavuşturulmasının kaçınılmaz olduğu bir dönemde, sistemin içine yerleşen karanlık güçlerin, sınav öncesi, sınav soru ve cevaplarını satarak haksız kazanç elde etmeleri kamuoyunda Açık Öğretim Fakültesinde telafisi mümkün olmayan yaralar oluşturmıştır.

9. Bütün üniversitelerde mediko-sosyal birimler bulunmaktadır. Çalışmayan ya da hiç bir sağlık kurumuna tabii olmayan öğrencilere, tedavi imkânlarının sağlanması zorunludur.

10-18 Ağustos 1993 tarih ve 21672 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan 496 sayılı K.H.K.'nin Ek - 92 nci maddesinin 2 nci fıkrasında; "A.Ö.F. öğrencileri ilgili K.H.K.'den yakından veya uzaktan yararlandırılmamaktadır. Ülke kalkınmasında önemli yeri olan büyük öğrenci topluluğu, söz konusu devlet imkânlarından yararlandırılması için uygulamaya geçilmesi zorunludur."

11. Uzaktan öğretim ve eğitim teknolojisi yöntemlerine göre özel olarak hazırlanan bazı ders kitaplarının, öğrencinin karşılaşacağı en zor konuların kolay anlaşılabilir bir dille geliştirilerek, düzenlenmesi gerekmektedir.

12. TRT tarafından yayınlanan ders programlarına izlenebilirlik kazandırmak için, TV'nin bir kanalını tamamen Açık Öğretim Fakültesi derslerine tahsis edilmesi, video ders kasetlerinin çoğaltılarak öğrencilerin hizmetine sunulmalıdır.

13. Birçok devlet kurumu ve kuruluşu ihtiyaç oldukça eleman alımı için sınavlar açmaktadır. Açık Öğretim Fakültesi mezunları bu sınavlar sonucunda bilgisine, becerisine ve yeteneğine bakılmaksızın hemen hemen hiç işe alınmamakta, hatta bazı devlet kuruluşlarının sınav ilanında "Açık Öğretim Fakültesi mezunları hariç" ibaresi kullanılmaktadır. Bu durum açık öğretim öğrenci ve mezunlarının ikinci sınıf üniversite mezunu muamelesi gördüğünün açık bir kanıtıdır. Kamu işlerinde de açık öğretim mezunlarının kadro, unvan ve ilerleme işlemleri, olması gerektiği biçimde gerçekleşmemektedir.

14. Açık Öğretim Fakültesi öğrenim sonrası lisans belgelesi alan mezunlar, mezuniyet sonrası pedagojik formasyon eğitimi alabilmekte, ancak; bu eğitimi tamamlayanlara sonuçta öğretmenlik hakkı tanınmamaktadır. Formasyon eğitimini görenlere öğretmenlik hakkının tanınması gerekmektedir.

Artan öğrenci sayısı karşısında öğrenci sorunları gözardı edilerek, sorunlar zamanında giderilmezse, bunun ortaya çıkaracağı olumsuzluklar ve kamuoyunda doğacak itimatsızlıklar, onarılması güç yaralar açabilir. Bu yıl açık kontenjanların doldurulmaması tehlikenin boyutunun göstergesidir.

Anayasanın 42 nci maddesi, bildiği gibi, "kimsenin eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılmamasını" ve "Devletin, maddî imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin, öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacı ile burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapmasını" öngörmektedir.

Buna karşın, yükseköğrenimlerini sürdürmek isteyen gençlerimizin önemli bölümünün, yüksek harçlar ile diğer öğrenim ve zorunlu yaşam giderleri altında ezildikleri; Devletin sağlamakta olduğu kredi ve bağış niteliğindeki maddî desteğin çok yetersiz düzeyde kaldığı; bu nedenlerle; gençlerimizin eğitim ve öğrenim haklarını huzur içinde kullanabilecekleri ortamın hızla kaybolmakta olduğu görülmektedir.

Atatürk'ün, Laik Cumhuriyetimizin geleceğini kendilerine emanet etmiş olduğu gençliğimizin, yükseköğrenim sürecinde karşı karşıya bırakılmış olduğu; eğitimde fırsat eşitsizliğinin temel kaynaklarından birini oluşturan ekonomik koşullarla ilgili sorunları incelemek; üniversite harçları, diğer öğrenim giderleri, yurt ve barınma koşulları ile ilgili durumu saptamak; devletin sağlamakta ol-

duğu kredi ve burs olanakları gibi konularla ilgili tüm gerçekleri ve yetersizlikleri ortaya koymak; "Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Fonundan" yükseköğrenim gençliğine sağlanmakta olan "burs desteği" uygulamasındaki usulsüzlük ve eksiklikleri belirlemek; eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması ile eğitim hakkının gereğince kullanılabilmesi için gerekli önlemlerin alınması hakkında; Anayasanın 98 inci, T.B.M.M. İçtüzüğü'nün 102 ve 103 üncü maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergemizin gereğini saygılarımızla arz ederiz.

Algan Hacaloğlu

İstanbul

Mustafa Yıldız

Erzincan

Ahmet Gürüz Ketenci

İstanbul

Nihat Matkap

Hatay

Ali Rıza Bodur

İzmir

Celal Topkan

Adıyaman

İ. Önder Kırılı

Balıkesir

Atilla Sav

Hatay

M. Fatih Atay

Aydın

Mehmet Moğultay

İstanbul

Zeki Çakıroğlu

Muğla

MECLİS ARAŞTIRMASI ÖNERGESİNİN GEREKÇESİ

Ülkemizde, 1995 - 1996 ders yılı itibarıyla, 708 365'i önlisans ve lisans, 47 878'i master ve 18 430'u doktora öğrencisi olmak üzere toplam 774 673 gencimiz yükseköğretimde ve üniversitelerimizde örgün eğitim görmektedir. Açık öğretimde ise 698 674 öğrenci kayıtlıdır. 7 nci Beş Yıllık Plan, 2000 yılında örgün eğitim öğrenci sayısının 1 028 000, okullaşma oranının ise % 19'a çıkartılmasını öngörmektedir.

Temel hak ve özgürlükleri arasında yer alan eğitim hakkının kullanılmasının önünde var olan engelleri kaldırmak; dar gelir grubu içinde yer alan, yükseköğrenim görmek isteyen her yöreden yetenekli tüm gençlere bu olanağı sağlamak devletin görevidir. Anayasa, 42 nci maddesi ile, bunu öngörmektedir.

Ülkemizin son 20 yıldır içinde bulunduğu yüksek enflasyon ortamı, gelir dağılımındaki bozukluk, başta, işçi, memur ve emekliler olmak üzere, sabit ve dar gelirlielerin ekonomik güçlerini son derece daraltmış, eğitime ayırabilecekleri kaynakları yok düzeylere indirgemıştır.

Bilindiği gibi, üniversite harçları 1995-1996 yılında % 200 - % 300'ler düzeyinde artırılmıştır. Kitap ve diğer öğretim malzemesi bedelleri sürekli yükselmektedir.

Öğrencilerin yurt ve barınma sorunları giderek büyümekte; Kredi ve Yurtlar Kurumuna bağlı 153 000 adet yatak ihtiyacı karşılamada yetersiz kalmaktadır. 1995-1996 öğretim yılında devlet yurtlarında yer talebinde bulunan 80 506 öğrenciden ancak 60 174'ü yerleştirilebilmiş, 20 332'si, yani % 25'i açıkta kalmıştır. Devlete ait yurt ücretleri aylığı 240 000 ile 1 milyon TL. arasında değişmektedir. Özel yurt yatak ücretleri ise çok daha yüksektir.

Devlet, talep eden öğrencilere öğrenci katkı (harç) kredisi vermektedir. TEFE'ye bağlı faiz ile uygulanmakta olan bu krediden halen 154 575 öğrenci, yani, yaklaşık % 25'i yararlanmaktadır.

1995 - 1996 ders yılında 107 846 öğrenci bu kredi için başvurmuştur. Ancak şu ana kadar bu öğrencilerle ilgili hiç bir ödeme yapılamamıştır. İlgililer, ilk ödemenin, ocak ayından itibaren geçerli olmak üzere, Mayıs 1996'da yapılabileceğini belirtmektedirler.

Devlet, ayrıca öğrenim kredisi vermektedir. 165 282 ön lisans ve lisans öğrencisine ayda 750 000 TL., 1 130 master öğrencisine ayda 1 500 000 TL. ve 369 doktora öğrencisine ayda 2 250 000 TL. düzeyinde sağlanan bu olanağın, yurt yatak bedelini karşılamaya dahi yetmediği, göstermelik bir uygulamadan öteye geçemediği açıktır.

Cari TEFE eşdeğeri faiz üzerinden geri ödenmesi öngörülen bu krediye, 6183 sayılı Kamu Alacaklarının Tahsili Yasası uygulanmakta, aylık gecikme faizleri % 15'lere kadar tırmanabilmektedir.

Kaldı ki, öğrencilerin bu yıl yaptıkları 72 190 yeni başvuru henüz sonuçlandırılmamıştır. İlk ödemenin mayıs 1996'da yapılması beklenmektedir.

Ayrıyeten, malî olanakları yetersiz üniversite gençlerine Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma Fonu ile ayda 750 000 TL.'lik burs uygulaması vardır. Çok yetersiz düzeydeki bu bursdan da halen 53 000 gencimiz yararlanmakta; bu yıl bursa yeni olarak hak kazanan 54 000 gencimize ise ödemeler hâlâ başlamamıştır.

Kaliteli ve katılımcı bir eğitim sunamayan, bilim ve idarî özerklikten yoksun olan üniversitelerimize devam etmekte olan gençlerimizin sorunları çok yönlüdür. Gençlerimizi ezen ekonomik koşullar iyileştirilmeden, her malî durumu yetersiz öğrenciye öğrenimini ve geçimini rahatlıkla sürdürebileceği düzeyde karşılıksız burs ile, talep eden her öğrenciye yeterli miktarda ve uygun koşullu kredi olanağı yaratılmadan gençlerimizin ve ülkemizin geleceğinin güvencesinin sağlanamayacağı açıktır.

Bu çok önemli konuda sorunların aydınlatılması ve sosyal adalet ilkesi çerçevesinde eğitim hakkının önünü açacak önerilerin geliştirilebilmesi için bu araştırma önergesi verilmiştir.

Yükseköğretim Sorunlarını Araştırma

Komisyonu Başkanlığı

(10/8, 10/16, 10/20)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Yükseköğretim

Sorunlarını Araştırma Komisyonu

Esas No. : 10/8, 10/16, 10/20

10.11.1996

Karar No. : 5

Sayı : A.01.1.GEÇ.-9

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunun 21.3.1996 tarihli 27 nci Birleşiminde 402 sayılı kararı ile kurulan (10/8, 16, 20) esas numaralı araştırma komisyonu görevini tamamlamış; gerekli inceleme ve araştırmalar sonucunda hazırlanmış olan rapor ilişikte sunulmuştur.

Gereğini arz ederim.

Saygılarımla.

(10/8, 16, 20) Esas Numaralı
Meclis Araştırma Komisyonu Başkanı

Prof. Dr. Halil Cin

İçel

YÜKSEKÖĞRETİM SORUNLARINI ARAŞTIRMA
KOMİSYONU RAPORU
TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Konya Milletvekili Mustafa Ünalı ve 18 arkadaşının yükseköğretim öğrenci sorunlarının araştırılması; Kahramanmaraş Milletvekili Hasan Dikici ve 9 Arkadaşının Açık Öğretim Fakültesi öğrencilerinin sorunlarının araştırılması; İstanbul Milletvekili Algan Hacaloğlu ve 10 arkadaşının Yükseköğretimin sorunlarının araştırılarak alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105 inci maddeleri uyarınca verdikleri önergeler, Türkiye Büyük Millet Meclisinin 21.3.1996 tarihli 27 nci birleşiminde birleştirilerek görüşülmesi kabul edilmiştir.

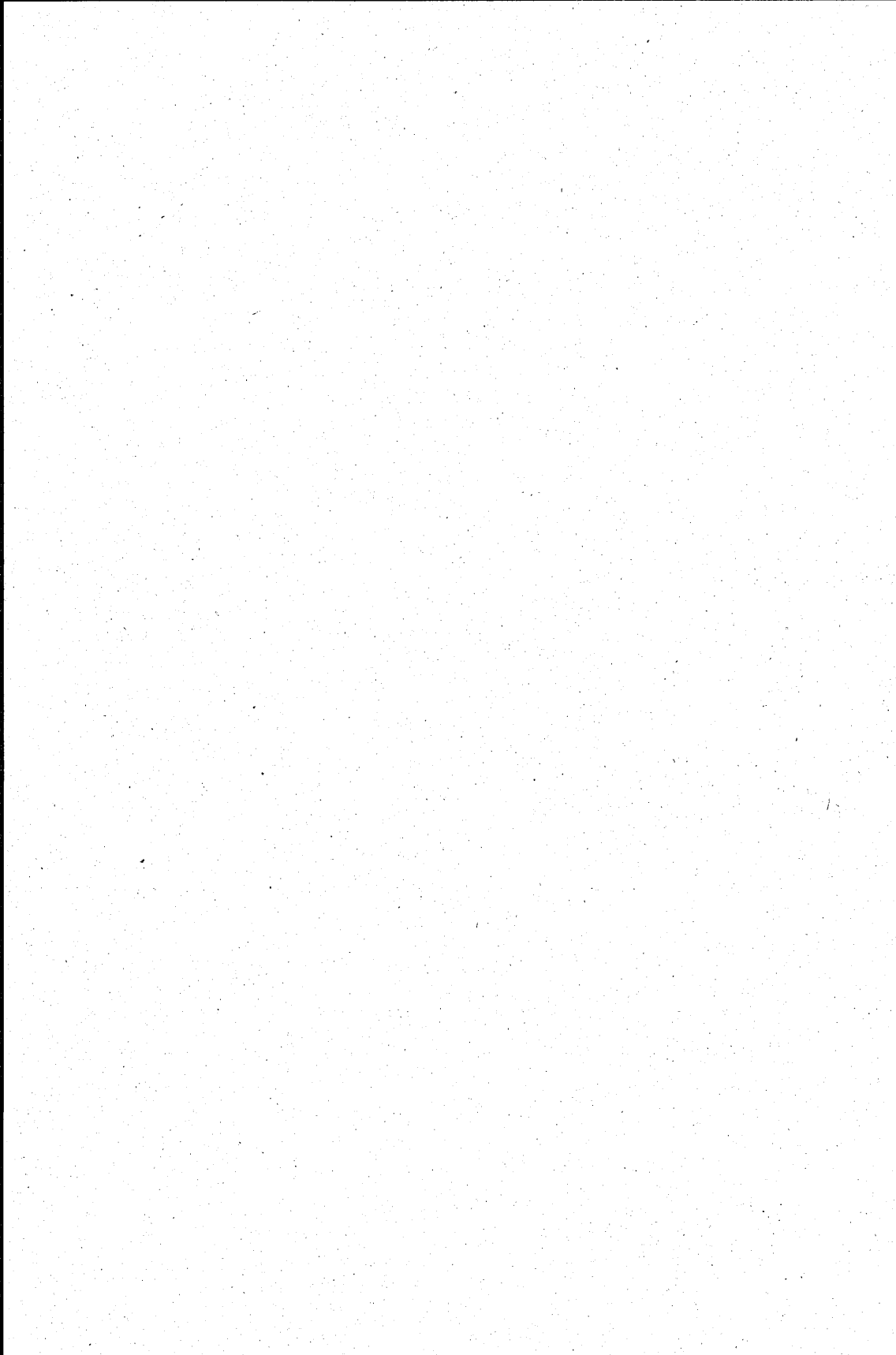
Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunun 7.5.1996 tarihli 48 inci birleşiminde araştırma komisyonu üyeleri belirlenmiştir. Komisyon 8.5.1996 tarihinde yaptığı ilk toplantısında Komisyon Başkanlığına İçel Milletvekili Prof. Dr. Halil Cin, Başkanvekilliğine Konya Milletvekili Prof. Dr. Remzi Çetin, Sözcülüğe Muğla Milletvekili Mustafa Dedeoğlu, Kâtip Üyeliğe de Kırklareli Milletvekili Prof. Dr. Necdet Tekin seçilmişlerdir.

Komisyon 16.5.1996 tarihindeki ikinci toplantısında; çalışma usullerini kararlaştırmıştır. Buna göre Komisyon başkan ve üyelerinin belirlenecek bazı üniversiteleri ziyaret ederek sorunları yerinde görmeleri; daha sonra farklı bölgelerde bulunan bazı üniversite ve yüksek teknoloji enstitüsü rektörlerinin komisyona davet edilerek görüş ve önerilerinin alınması kararlaştırılmıştır. Bu karara uygun olarak İstanbul, Ankara, Konya, Mersin, Eskişehir, Kayseri, Muğla, Denizli, İzmir, Manisa, Malatya, Elazığ, Van, Diyarbakır, Şanlıurfa, Kahramanmaraş, Samsun ve Trabzon illerimizdeki üniversiteler ziyaret edilmiş, ilgili tüm rektörlükler bazı öğretim üyeleri dernekleri, diğer ilgililer ve öğrencilerle görüşülmüştür. Yine aynı karar gereğince Anadolu, Ankara, İstanbul, Atatürk, Ege, Balıkesir, Dicle, Orta Doğu Teknik, Bilkent, Başkent üniversiteleri ve İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü rektörleri komisyon toplantılarına davet edilerek görüş ve düşünceleri alınmıştır.

Araştırma Komisyonu yerinde tespit edilen ve üniversite rektörleri ve diğer ilgililerce ifade edilen sorunlar ve çözüm önerilerini değerlendiren raporunu kaleme almıştır.

Bilgilerinize arz ederiz.

Prof. Dr. Halil Cin
İçel
Meclis Araştırma Komisyonu
Başkanı

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

1. YÜKSEKÖĞRETİM SİSTEMİNE GENEL BİR BAKIŞ.....	12
1.1 Genel Değerlendirme	12
2. YÜKSEKÖĞRETİMDE ALTYAPI VE TESİS SORUNLARI	16
2.1 Tarihsel Süreç.....	16
2.2 Altyapı Darboğazı	17
3. YÜKSEKÖĞRETİMİNİN MALİ YAPISI VE KAYNAK SORUNLARI	18
3.1 Mevcut Durum ve Son On Yılın Analizi	18
3.2 Yüksek Öğretim Ödeneklerinin GSHM İçindeki Payları	19
3.3 Örgün Öğretim Öğrencisine Düşen Ödenek Tutarları	20
4. ÜNİVERSİTELERİN YÖNETİM SİSTEMİ VE YÖNETİM ANLAYIŞI İLE İLGİLİ SORUNLARI.....	23
4.1 Genel Bakış	23
4.2 Türk Yüksek Öğretiminde Yönetim	24
5. ÜNİVERSİTELERİN AKADEMİK VE KALİTE SORUNLARI	26
5.1 Akademik Kalitenin Sağlanması.....	28
5.1.1 Kaynak Geliştirme.....	28
5.2 Doktora Sonrası Aşamalar	28
5.3. Türk Yükseköğretiminin Yayın Yöntünden Değerlendirilmesi.....	29
5.4. 2547 Sayılı Kanuna Göre Araştırma Merkezi Durumunda Olan Üniversite Hastanelerinin Sorunları	30
6. TÜRK YÜKSEKÖĞRETİMİNDE AR-GE SORUNLARI	31
7. YÜKSEKÖĞRETİMDE ÖĞRENCİ SORUNLARI.....	38
7.1 Üniversitelere Giriş Öncesi	38
7.2. Üniversitelere Giriş	39
7.2.1 Genel Durum	39
7.2.2 Yükseköğretim Öğrencilerinin Barınma ve Beslenmesi.....	41
7.2.3 Üniversitelerdeki sosyal, kültürel, sportif faaliyetler, örgütlenmeler ve öğrencilerin yönetime demokratik katılımları	42
ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİ YÜKSEKÖĞRETİM VE EĞİTİM SÜRECİNE NASIL BAKIYORLAR	42
8. AÇIK YÜKSEKÖĞRETİMİN SORUNLARI.....	46
8.1 Açıköğretim Sistemi Nedir?.....	46
8.2 Açıköğretim Hangi Durumlarda Uygulanır?	47
8.3. Dünyada ve Türkiye'de Açıköğretim Uygulamaları	47
8.3.1 Dünyada Açıköğretim Uygulamaları	47
8.3.2 Türkiye'de Açıköğretim Uygulamaları	47

Sayfa No.

8.4 Açıköğretimin Yönetim, Malî, Kaynak ve Öğrenci Sorunları.....	48
8.5 Açıköğretim Öğrencilerinin Sorunları	48
9. VAKIF ÜNİVERSİTELERİ VE SORUNLARI	48
9.1 Genel Durum	48
9.2 Vakıf Üniversitelerinin Öğrenci Potansiyeli.....	49
9.3 Vakıf Üniversiteleri Yetkilileri ile Görüşmeler	49
9.4 Kurulun Vakıf Üniversitelerine İlişkin Tespitleri	51
10. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	52
10.1 Yüksek Eğitim ve Öğrenim Sorunları.....	53

TABLÖLAR

Tablo : 1 AR-GE Harcamalarının Ülkelerarası Karşılaştırmaları

Tablo : 2 Üniversitelerdeki Öğrenci/Öğretim Üyeleri Oranları (1995-1996 Örgün Öğretim)

Tablo : 3 Üniversitelerdeki Lisansüstü Öğrencilerinin Yıllara Göre Değişimi

Tablo : 4 Türkiye'nin Çeşitli Alanlarda Uluslararası Düzeydeki Yayın Sayısının Yıllara Göre Değişimi

Tablo : 5 Yükseköğretim Kurulu Yayın ve Dokümantasyon Merkezine Ayrılan Bütçe Ödeneklerinin Yıllara Göre Değişimi

Tablo : 6 Devlet Üniversiteleri Araştırma Giderlerinin Yıllara Göre Değişimi

Tablo : 7 Öğretim Üyesi ve Proje Başına Araştırma Fonu Giderlerinin Yıllara Göre Değişimi

Tablo : 8 TÜBİTAK Proje Destekleme Kaynaklarının Üniversitelerarasında Dağılımı

Tablo : 9 Yükseköğretim Bütçesi İle Öğrenci Başına Bütçe Ödeneğinin Yıllara Göre Değişimi

Tablo : 10 Açıköğretim Kontenjanları İle Yerleştirilen ve Kaydolan Öğrenci Sayıları

EKLER

Ek : I Anadolu Üniversitesi ve İşletme Fakülteleri ile Açıköğretim Fakültesi Öğrencilerinin Dekanlıktan İstekleri Konulu Anket Sonuçları

Ek : II TBMM Üniversite Sorunları Araştırma Komisyonu Öğrenci Eğitim-Öğretim Sorunları Anketi

Ek : III Vakıf Üniversitesi Rektörleri İle Yapılan Görüşmenin Tutanakları

Ek : IV Devlet Üniversitesi Rektör ve Yetkilileri İle Yapılan Görüşmenin Tutanakları

1- YÜKSEK ÖĞRETİM SİSTEMİNE GENEL BİR BAKIŞ

1.1 Genel Değerlendirme

Üniversiteler, Yüksek Öğretim gençliğine, eğitim-öğretim veren, bilim üreten ve ürettiği bilimi çeşitli yollarda yayan, yaptıkları araştırmalarla ülkenin bilimsel ve teknolojik ortamını oluşturan, ekonomik ve toplumsal konularla ilgili önderlik yapan tüm görüşlerin açıkça ve kaygısız olarak tartışıldığı en üst düzeyde bilimsel kuruluşlardır.

Üniversiteler çağdaş eğitilm yapan kuruluşlardır.

Çağdaş eğitim; bir toplumda var olan değerlerin çağın sosyal, ekonomik, siyasal ve bilimsel gerçekleri ile birleştirilerek nesillere aktarılması ile oluşur.

Günümüzde yüksek öğretim; dünyanın her yerinde eğitimin, bilmin en üst noktasını oluşturur. Üniversiteler, eğitim-öğretimin yanında ürettiği bilimsel bulguları ülkenin ve dünyanın diğer bilimsel kuruluşlarının önüne sunan kuruluşlardır. Bu yolla içinde bulunduğu toplumu çağdaş bilim değerlerini de kullanarak yönlendirir, toplumun yapısını çağdaş ve bilimsel yönde değiştirmeye yardımcı olur.

Üniversitelerimizin sorunları ülkemizin temel sorunlarından ayrılmaz. Ülke ve üniversite sorunları bir bütündür. Bu cümleden olarak ülkemizin ekonomik, politik ve sosyal yapısındaki bazı sıkıntılarının, üniversitelerimize de yansımaları kaçınılmazdır.

Bir ülkede, hükümetlerin ya da siyasi otoritelerin değişmesi ile yüksek öğretimde eğitim-öğretim ve bilimle ilgili olan, karar ve kanunlar tamamen değişebiliyor ise o ülkede köklü, istikrarlı ve kalıcı yüksek öğretim beklemek olanaksızdır.

Bu nedenle, hükümet prgramları eğitim ve öğretimle ilgili kuralları değiştiremeyecek bir yapıya kavuşturulmalıdır.

Ancak 6 Kasım 1981 tarihinde yürürlüğe giren 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu çıktığı günden itibaren, geniş bir katılım ile fikir birliği ilkesi benimsenmediğinden yüzlerce kez değiştirilmiş, bugün için kanun tanınacak ve üniversitelerimizin sorunlarına çözüm üretecek durumdan uzaklaşmıştır.

Özellikle geçtiğimiz yıllarda 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu, öğrenci ve öğretim elemanları arasında anarşiye sebep olduğu yolunda suçlanmış, adeta bu yasa üniversitelere karşı bir tepki yasası olarak yorumlanmıştır.

Üniversiteler özerk ve her türlü baskıdan uzak kuruluşlardır.

Bu yasa ile, üniversitelerin özerkliği tartışılır hale gelmiş, merkeziyetçi hükümlerin bilim üretenlere baskısı şeklinde algılanmıştır.

Yasa tekrar yeniden gözden geçirilme durumundadır. 2547 Sayılı Yasa üniversite kapılarına yığılmayı önleyememiş, kapılara yığılma artmıştır.

Yasa öğrenci sorunlarına çözüm üretememiştir.

Yasa üniversitelerimizin yurt çapında dengeli dağılmasını sağlayamamıştır.

Ülke üniversitelerinin gereksinimini karşılayacak gerekli sayıda öğretim üyesi yetişmesini başaramamıştır.

Toplumla iç içe olması gereken üniversiteler, toplumun ve bilimin gereklerine uygun yetişmiş insan gücü arzını temin edememiştir.

Eğitimi ilkokuldan üniversiteye bir bütün olarak planlanamamış, gerekli açılımlar yapılamamıştır.

Ortaöğretim kurumlarımız, artan üniversite öğrencisi talebi karşısında öğrencileri, kurslara yönlterek adeta sistemi kurslarda üniversite kazanılır havası yaratılmış, öğrencilerin yaratıcı güçleri bu kurslarda heder edilmiştir.

Eğitim, öğretim ve mesleki programların çağdaş gereksinimleri karşılayacak yapıları gerekli denetime tabi tutulamamıştır.

Üniversitelerde çalışan bilim adamlarının önemli aşaması olan bilim doktorluğu, doçentlik ve profesörlük aşamalarında siyasi otoritelerin kararlarına karşı durulamamıştır.

Bu yasa akademik personelin dil sorununu da çözümleyememiştir.

Üniversitelerin en temel işlevi bilim üretmektir. Üretilen bilimin sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçişi sağlayacak yönde olması kaçınılmazdır. Bilgi kullanacak teknolojileri geliştirme ülkenin gelişmesinin ön şartıdır. Ancak bilgi üreten ve bu bilgiyi sanayie sunabilen, teknolojik gelişmeleri yaşamı ile entegre edebilen toplumlar kalkınabilir. Küçülen dünyada bu değerli yaratabilen üniversiteler ülkelerinin gelişmesine katkıda bulunabilir. Bu amaç için Türk

üniversitelerinde araştırmacılara tatmin edici koşullar sağlanmalı, bilimsel araştırmalar özendirilmelidir.

Türk yüksek öğretiminde ve öğretim sonrasında sürekli eğitimin yapılaşması ve bu mekanizmaların kurumsallaştırılması kaçınılmaz hale gelmiştir.

Ülkemizde bilim ve teknoloji üretmeye yaklaşım konusunda tespit edebildiğimiz en büyük sorun; bilim ve teknoloji politikasının henüz YÖK, mevcut 61'i üniversite, sanayi kesimi, siyasi otoriteler ve tüm tarafların katılımı ile hala ulusal bir politika haline getirilememiş olmasıdır.

Herşeyden önce üniversitelerin bünyesindeki AR-GE çalışmalarına gereken önemin verilememiş olması, ülkemizi teknolojik, ekonomik ve sosyal açıdan geri kalmışlığa sürüklemeye eğilimini göstermektedir.

Araştırmaların koordinasyonsuz ve hedefsiz yapılması ülkenin beyin israfından başka, tekrarların neden olduğu kaynak israfına da yol açmıştır.

Diğer yandan devlet ve özel çalışmaların dışında, Türk Saayiidinden teknoloji üretme yönünde üniversitelerimize gelen taleplerin cılız kalması da küçümsenmeyecek bir durumdur.

Üniversite-Sanayi işbirliğinin ülkemizde amaçlanan ve arzu edilen seviyeye getirilememesi, sanayinin üniversiteye güvenini sarsar hale gelmiş, sonucunda kaybeden hem Türk insanı, hem de Türk ekonomisi olmuştur.

Sorunun temelinde, 21.asra girerken yüksek öğretim gören öğrencilerimize çağdaş değerlerde ve gelişen bilgi toplumu doğrultusunda bir eğitim vermedeki eksikliğimiz yatmaktadır. Özellikle, son on yılda yüksek öğretim ülke için stratejik bir saha olarak görülmemiştir.

Bugüne kadar, eğitimciler, politikacılar, yüksek öğretimi yönlendiren YÖK, bakanlar, düşünürler, hükümetler, yazan-çizenler ve tüm herkes eğitimin öneminden bahsederken, öncelikler kalıcı, tarafsız ve en azından elli yılı kapsayacak şekilde milli bir yüksek öğretim politikası oluşturulamamıştır.

Ülke geneline yayılan 53 üniversite ve 8 vakıf üniversitesi önceliklere uygun olarak önce yerleşim yerleri, sonra eğitim dallarının planlanması yapılmadan kurulma yönüne gidilmiştir. Ülkenin şu an için ve gelecek 50 yılda hangi sektörlerde

insan yetiştirileceği politikaları tespit edilmiştir. Üniversite ikliminin yeşermesi mümkün olmayan yerlere zorla ve siyasi tercihlerle üniversiteler açılarak, temel bilimlerde, fen bilimlerinde, sosyal ve siyasal bilimlerde ülke ihtiyaçları belirlenmeden, bölümler, anabilim dalları açılmıştır.

Pek çok alanda pek çok bilim bazında, Türk toplumunun bu tür insanlara ihtiyacı olup olmayacağını kimse hesaplamamış, bilimsel araştırmalar ve planlama yapılmadan çeşitli programlar açılmıştır.

Bu yolla girişi bir dert olan üniversitelerimizden mezun olan insanların mutsuz, amaçsız ve istihdamsız yaşayacakları hesaplanmamıştır.

Bacon yaşadığı çağda "bilgi güçtür" diyordu. 21. asırda en etkili güç yine bilgi olacaktır. Geleceği bilgili insan tayin edecektir. Ama ülkemizin kıt kaynaklarını bilgili insan yetiştirmede mürşifçe harcamak, insanları gelecekte mutsuz ve öğretim gördüğü dalda istihdamı olmayan yerlerde yetiştirme lüksüne hiç bir kurum ve kişi sahip değildir.

Her ülkede yüksek öğretim ve eğitim modern hayatın her cephesini etkiler. Sosyal-kültürel ve sosyo politik değişimlerin dinamizmasını yüksek öğretim görmüş insanlar belirler. O nedenle bu kaynağımızı optimum kullanma zorunluğu vardır.

Nüfus artışı, sanayileşme, demokratikleşme ve küreselleşmenin yoğun olarak yaşandığı ülkemizde eğitimin reforma tabi tutulması zorunluluğu vardır.

Başarı ve rekabet üniversitelerin hedefi olmalıdır.

Ülkeler arasında acımasız bir şekilde devam eden savaşta her ülkenin olduğu gibi ülkemizin de başarılı olabilmek, rekabet üstünlüğünü sağlamak tek hedefidir.

Bu başarının ön şartı ise yüksek öğretimden geçmiş yetişmiş insan gücüdür. Yüksek öğretimin birinci amacı, nitelikli, evrensel değerleri algılayabilen, analizler yapabilen, çağın en çok gerek duyduğu insanı yetiştirmektir.

Eğitimin amacı insandır. Bilginin, teknolojinin ve bunların amacı olan kalkınmanın hedefi yine insandır. Üniversiteler ve her düzeyde eğitim-öğretim kuruluşları tüm ülkelerin candamarıdır. Üniversiteleri gelişmemiş ülkelerin çağdaşıktan bahsetmeye, kalkınmaya, gelişmeye ve sosyal dengeye ulaşmış olmaları tarihte de bu günde görülmemiştir.

Yukarıda sıraladığımız temel görüşlerimiz ışığında Türk yüksek öğretimin sorunlarını inceleyen kurumumuz bu incelemelerini ;

Üniversitelerin alt yapı ve tesislerine,
Üniversitelerde Yönetim,
Üniversitelerin Mali Yapıları ile Kaynak Sorunlarına,
Akademik Personelin Yetiştirilme, Kalite ve Diğer Özlük Sorunlarına,
AR-GE ve Bilim Üretimi Sorunlarına,
Açıköğretimin Kendine Özgü Yapısına ve Sorunlarına,
Son alarakta Vakıf Üniversitelerine, Vakıf Üniversitelerine ilişkin yasal Düzenlemelere, denetim ve planlamaya yönelmiştir.

Araştırma Kurulumuz Üniversitelerin bu yapısal oluşumu yanında, hizmet ve eğitim gördükleri Türk yüksek öğretim gençliğinin durumunu da incelemiş, Üniversite öğrencilerinin, üniversiteye giriş öncesi sorunları ile giriş ve giriş sonrası yani eğitim alanındaki sorunlarını, beslenme ve barınma sorunlarını, sosyal, kültürel ve sportif sorunlarını, üniversite öğrencilerinin Türk yüksek öğretim bünyesindeki katılımcılığını, yani örgütlenme ve yönetime katılım perspektiflerini son günlerdeki temel öğrenci sorunlarından sayılan burs, harç, kredi üçgenini hem öğrenciler yönünden hemde yetkililer ve çözüm yöntemleri yönünden anketler, yüz yüze görüşmeler, öğrenci kuruluşları ile temaslar yaparak araştırmış ve değerlendirmelerini raporunda Yüce Meclisin takdirlerine sunmayı görev bilmıştır.

2. YÜKSEKÖĞRETİMDE ALTYAPI VE TESİS SORUNLARI

2.1 Tarihsel Süreç

Tarihsel süreç içerisinde Türk Yüksek öğretiminde altyapı ve tesislerini analiz edecek olursak,

1981-1982 ders yılında üniversitelerin derslik, sosyal alan ve idare binaları gibi kapalı alanların öğrenci başına düşen miktarı yaklaşık 6.4 m2 iken, on yıllık dönem içerisinde bu miktar ancak öğrenci başına yaklaşık 13 m2 düzeyinde çıkabilmiştir. Bu oran 25 m2 lik uluslararası kapalı alan standardının altındadır. Ayrıca yeni kurulan yükseköğretim kurumlarının ilave mekan ihtiyacı dikkate alınacak olursa, yapılması gereken fiziki mekan miktarı ciddi oranda yükselmektedir. Zarar eden kitlelerin veya bazı kamu tesislerinin üniversitelere devredilmesi, bu sorunun çözümünde önemli bir kolaylık sağlayacaktır. Özellikle Mimar Sinan Üniversitesi'nin bu yoldaki istekleri bir an önce yerine getirilmeli bu üniversitemiz mekan sorunundan kurtarılmalıdır. Zarar eder kitler, tarihi ve bazı

korunamayan kamu binaları üniversitelere devredilmelidir. Ancak bu yolla bu değerler talandan kurtarılabilir. Bu da onları korumanın en iyi yoludur.

Halen 53 devlet üniversitemizden 38'i kampüsleşme yolundadır. Bunlardan 24'ünün kampüsü tamamlanmış, 14'ünün yapımı devam etmektedir. 15 üniversitemiz ise yaygın ve dağınık binalarında eğitim-öğretimini sürdürmektedir.

İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü ile Gebze Yüksek Teknoloji Enstitülerinin kampüsleşme sorunu devam etmektedir. Gerekli destek sağlandığında üniversitelerimizin, bir kurum için kısa sayılabilecek 20 yıllık bir sürede önemli bir gelişme çizgisi sergileyebildikleri görülmektedir. Bunlara örnek olarak Çukurova (1973), Ondokuz Mayıs (1975), Uludağ (1975) ve Selçuk (1975) Üniversiteleri gösterilebilir.

2.2 Altyapı Darboğazı

Ülkemizde 1992 yılında mevcut 28 devlet üniversitesi eğitim öğretimini sürürürken 1992 yılında yeni 21 devlet üniversitesi ve 2 yüksek teknoloji enstitüsü daha kurulmuştur. 1993 yılında Anadolu Üniversitesi'nden ayrılan fakülte ve yüksekokullarla Osmangazi Üniversitesi faaliyete geçirilmiştir. 1994 yılında ise Galatasaray Üniversitesi bir devlet üniversitesi olarak kurulmuştur. Böylece 28 olan devlet üniversitesi sayısı iki yıl içerisinde hiçbir ülkede karşılaşılmayacak şekilde 53'e çıkarılmıştır.

Eski üniversitelerde yeni kapasite yaratmak ve yeni kurulan 25 üniversitenin mekan ihtiyacını karşılamak için gerekli olan ek fiziki yatırım maliyetleri, Yükseköğretim Kurulu'ndan yapılan planlama çalışmaları sonunda, 1997 yılı için 70 trilyon TL. olarak belirlenmiştir. 1996 yılında öngörülüp de tahsis edilemeyen 55 trilyon TL. ödenek miktarı da buna eklendiğinde, plan hedeflerine ulaşabilmek için toplam 125 trilyon TL. daha ek ödeneye ihtiyaç bulunduğu ortaya çıkmaktadır. 1997 yılı fiyatları ile bu miktar yaklaşık 200 trilyon TL. olarak hesaplanmaktadır. Oysa 1997 yılı için yatırım ödeneği tutarı 57.5 trilyon TL. olarak öngörülmektedir. Bununda 16.6 trilyon TL. sı makina-teçhizat yatırımı olup gerçekte ayrılan fiziki yatırım ödeneği 40 trilyon TL. civarındadır. Bu ise verilmesi gereken miktarın beşte biridir.

Kurulumuz istenen ödeneklerin biran önce tamamlanması, üniversitelerin altyapı ve tesislerinin eksikliklerinin giderilmesi fikrinde olup, ekşik kapasite kullanımı ve mekan sorunu olan yerlerde yüksek öğretimin aksıyacağı görüşündedir.

Kurulumuz yerinde yaptığı araştırmalarda yüksek öğretimin altyapı ve tesisler sorunlarını başlıklar halinde aşağıdaki gibi saptanmıştır.

1- Yarım kampüsler ödenekler ayrılarak veya gönüllü kişi ve kuruluşlar özendirilerek tamamlanmalıdır.

2- Elleriinde kullanımı mümkün olmayan kamu arazileri var olan üniversitelere 1996 yılı Bütçe Kanunu Tasarısının 15.maddesine göre satılacak gayri menkullerden ayrılacak payın %50'den %90'a çıkarılması gerekir.

3- Zarar eden ve atıl durumda bulunan kitlerin özellik arzedenleri üniversitelere araştırma sahaları olarak devredilmelidir.

4- İllerimizde kapatılmış, atıl bekleyen askeri, mülki ve özel idare binaları ile tarihi eserler ve korunması zorunlu üniversitelere devredilmelidir.

5- Alt yapı ve tesislere üniversite vakıfları ve döner sermayelerinden pay ayrılmalı ve bu paylar arttırılmalıdır.

6- Üniversite kampüsleri için arazi kamulaştırmaları hızlandırılmalıdır.

7- Üniversitelerin inşaat ödenekleri arttırılmalı ve serbest bırakılmalıdır. Ödenekler toplam olarak üniversiteye tahsis edilmeli ve öncelik sıralaması üniversitece yapılmalıdır.

3. YÜKSEK ÖĞRETİMİNİN MALİ YAPISI VE KAYNAK SORUNLARI

Türk yüksek öğretiminde mali sorunları incelemeden önce mevcut durumu ve geçmiş on yıllık mali verileri inceleyelim.

3.1 Mevcut Durum ve Son On Yılın Analizi

1987-1996 yılları arasında üniversitelerimizin personel harcamaları, cari harcamaları, transfer harcamaları ve yatırım harcamaları incelendiğinde, reel ödenekler bazında; 1989'dan başlayarak 1993 yılına kadar personel harcamaları hızla yükselmiş 1993 yılında en üst noktasına ulaşmıştır. 1993 yılından sonra bu ödeneklerde bir düşme gözlenmektedir.

Yatırım ödeneklerinde ise istenen performans sağlamamış 1995 yılında yatırım ödenekleri reel olarak düşmüştür. Benzer durgunluk cari ve transfer harcamalarında da görülmektedir.

<u>Yıllar</u>	<u>Personel</u>	<u>D.Cari</u>	<u>Yatırım</u>	<u>Transfer</u>	<u>Toplam</u>
1987	18.427.660	6.516.121	9.361.166	3.562.536	37.867.485
1988	20.472.138	5.800.204	10.942.230	2.094.747	39.309.321
1989	22.022.867	6.494.195	15.685.400	2.001.715	46.204.177
1990	41.503.187	8.939.25	20.932.880	2.572.786	73.948.110
1991	48.436.436	9.223.770	21.456.710	4.989.432	84.106.350
1992	62.455.389	9.312.544	24.148.275	5.829.218	101.745.427
1993	70.716.665	12.600.487	26.260.782	6.778.141	116.356.076
1994	54.324.467	9.296.219	22.651.365	3.795.477	90.067.530
1995	51.090.005	8.550.862	16.823.432	2.298.463	78.762.763
1996	55.002.000	8.631.257	25.441.754	3.097.749	92.172.760

(*) 1996 deflatörü kullanılmıştır.

3.2 Yüksek Öğretim Ödeneklerinin GSHM İçindeki Payları

<u>Yıllar</u>	<u>GSMH Payı</u> <u>(%)</u>
1987	0.42
1988	0.47
1989	0.45
1990	0.56
1991	0.69
1992	0.84
1993	1.20
1994	1.10
1995	0.90
1996	0.80
1997	0.80

Görüldüğü gibi binde sekiz oranının üstüne sadece 1992, 1994 ve 1995'te çıkılabilmektedir. Bu oran en az yüzde birler, bir buçuklar civarına çıkarılmalıdır. Yüksek Öğretim ödeneklerinin konsolide bütçe içindeki payları ise,

Yıllar	K.Bütçe Payı (%)
1987	2.9
1988	2.9
1989	3.2
1990	3.9
1991	4.2
1992	4.3
1993	4.1
1994	3.8
1995	3.2
1996	2.6
1997	3.1

Yukarıdaki seyri izlemektedir. Bu payların en az 2-3 katına çıkartılması gerekmektedir.

3.3 Örgün Öğretim Öğrencisine Düşen Ödenek tutarları

(MİLYON T.L)			
Yıllar	Örgün Öğrenci	Toplam Ödenek	Ödenek/Örgün Öğr.Öğrencisi
1987	357.353	320.624	106.07
1988	361.595	614.444	108.59
1989	376.495	1.050.683	122.56
1990	406.969	2.505.362	181.69
1991	434.748	4.695.994	193.35
1992	459.105	9.122.902	221.67
1993	489.158	16.659.514	237.95
1994	555.486	31.182.820	161.99
1995	618.755	46.249.416	127.24
1996	690.677	92.172.760	133.39

Tablodanda görüleceği gibi örgün öğrenci başına düşen ödenek tutarları gittikçe düşmektedir. Dolar bazında düşünüldüğünde düşüş daha da hızlıdır.

Bu ödenek miktarları ile çağdaş eğitim yapma olanağı yoktur.

Vakıf üniversiteleri dışında kalan Devlet Üniversitelerinin bütçesi konsolide devlet bütçesinden karşılanır. Hukuken üniversite bütçeleri katma bütçe sayılmasına rağmen üniversitelerin kendi imkânlarıyla sağladığı gelirler bütçe

içinde çok küçük miktarlarda kalmaktadır. Bu nedenle devlet bütçesinden üniversitelere ayrılan ödeneklerin sürekli artması gerekirken ekonomik sıkıntı dönemlerinde büyük düşüşler olduğu görülmektedir.

YÖK ve üniversitelerin 1997 yılı ödenek teklifi toplam 290 milyar TL. olduğu halde tahsis edilebilen ödenek 196 milyar TL.'dir. Tahsisin teklifi karşılama oranı %68'dir.

1981 ve 1995 yıllarında yükseköğretime ayrılan ödeneklerin reel olarak 1997 yılı ödeneklerinden daha büyük olduğu açıkça görülmektedir. Bu tuhaf gerçek yüksek enflasyon, sürekli arttırılan öğrenci ve kurum sayısı nazara alındığında üniversitelerin kaynak bakımından içinde bulunduğu acıklı durumu çarpıcı bir şekilde vurgulanmaktadır.

Üniversiteleri kaynak açısından rahatlatmanın yolları elbette vardır:

1- Eğitim-öğretimi öncelikli konuların önceliğine sahip kılarak daha çok kaynak tahsis etmek, devletin eğitim politikasının bir unsuru olmalıdır.

2- Üniversitelere torba bütçe vermek ve mevcut ödeneklerin üniversitelerin kendi önceliklerine göre kullanmalarına imkân sağlamaktadır.

3- Maliye Bakanlığı ve DPT'de üniversitelerin bütçe ve yatırım harcamaları konusunda aşmak zorunda oldukları bürokratik labirentler yıkılmalıdır.

4- Üniversite döner sermayelerini özel bir işletme hesabına almak ve bunların kullanılmasını 1050 Sayılı Kanun'un kapsamı dışında bırakarak Sayıştay ve Maliye denetimine ağırlık vermek gereklidir.

5- Üniversite-sanayi işbirliğini geliştirmek ve üniversitelerin hazırladıkları projeler ve yaptıkları danışmanlık hizmetlerinden gelir sağlamalarına olanak tanımalıdır.

Üniversitelerde kaynak sıkıntısı ile ilgili olan bir diğer konu da personel istihdamı ve bu konuda karşılaşılan engellerdir. Personel kadrolarının ekonomik olarak kullanılabilmesine imkân sağlayacak torba kadro uygulaması benimsenmelidir.

Devletin kaynakları istenildiği ölçüde arttırılmadığına göre üniversitelerin kaynak sıkıntısı daha uzun yıllar devam edecektir. YÖK tarafından yapılan bir çalışma ile 2000 yılına kadar yükseköğretim kurumlarının ödenek gereksinimi tespit edilmiştir. Bu çalışmaya göre 1995 yılı fiyatlarıyla (bütçe dışında) fiziki yatırımlar için 126.8 trilyon, öğretim üyesi yetiştirmek için 21.4 trilyon, cari harcamalar için 68.6 trilyon olmak üzere toplam 216.6 trilyona ihtiyaç vardır. Evrensel kriterlere uygun yükseköğretim kuruluşlarına sahip olabilmek için gelişmiş ülkelerin kaynak yaratma yöntemlerini benimsemek zorunluluğumuz açıktır.

Kaynak yaratmanın bir diğer yolu da özellikle Türki Cumhuriyetlere ve diğer ülkelere Türk üniversitelerini kazanamayan öğrencilerin bu ülke üniversitelerine gitmeleri ve öz kaynakları bu ülkelere transfer etmeleridir. Ortalama olarak yurt dışında kendi olanakları ile okuyan öğrenci sayısı resmi olmayan rakamlara göre 50 bin civarındadır. Bu öğrencilerin aylık masraflarının en az 2.000 ABD doları olduğu düşünülürse yılda bu öğrencilere 12 trilyon gibi muazzam bir para harcanmamaktadır.

Türkiye bu kaynağı yurt içinde bırakarak yeni üniversiteler kurabilir.

Bunun için ya devlet üniversitelerinde paralı öğretime geçecek veya Anayasa'nın 130.maddesinde gerekli değişiklikleri yaparak özel üniversitelerin kurulmasına izin verecektir.

Özel üniversitelerden korkmamak gerekir. Uygulaması birçok yabancı ülkelerde başarıyla yürütülmektedir. Örneğin Güney Kore'de mevcut 256 üniversitenin 216'sı büyük holding veya şirketler tarafından kurulmuştur. Devlet üniversitelerinin tâbi olduğu akademik denetimi bu üniversiteler için ciddi bir biçimde uygulamak sorunu çözecektir.

Mevcut vakıf üniversitelerinin güçlendirilmesi ve yenilerinin teşvik edilmesi; Türkiye'de yükseköğretime yönelen aşırı talebin karşılanmasına, eğitim-öğretimde kalitenin yükseltilmesine katkıda bulunacaktır.

Vakıf üniversitelerine devletçe yapılan mali yardımın mevcut pastayı küçültmesi nedeni ile devlet üniversiteleri tarafından itiraz konusu yapılmaktaysa da sorunun çözümü yükseköğretime daha çok kaynak bulmakta yatmaktadır. Özel sektörün eğitim-öğretime yatırım yapması için gerekli destek ve özendirme denetim sistemi ile birlikte zaman geçirilmeden alınmalıdır.

4. ÜNİVERSİTELERİN YÖNETİM SİSTEMİ VE YÖNETİM ANLAYIŞI İLE İLGİLİ SORUNLARI

4.1 Genel Bakış

Üniversitelerdeki her sorunda üniversite yönetim sisteminin ve üniversiteleri yönetenlerin yönetim anlayışlarının temel rol aynadığı bilinen bir gerçektir.

Bu bakımdan üniversite yönetim sistemleri ve Türk üniversitelerinin yönetimi ile ilgili görüşlerin raporda yer alması kurulumuzca uygun görülmüştür.

Üniversite yönetim sistemleri genelde üniversitenin finansman biçimi ile ilgilidir. Parayı veren yönetimde söz hakkına sahip olmuştur. Bu konuda kıta Avrupa'sı ve Anglo Sakson ülkeleri farklı sistemler uygulamışlardır. 11.yüzyılda İtalya'nın Bologna Üniversitesi'nin bütçesi öğrencilerin ödediği ücretlerden oluşurdu. Rektörü öğrenciler seçer. Öğretim üyelerini de onlar tayin ederdi.

Devlet tarafından finanse edilen üniversiteler devlet üniversiteleri olup devlet, bütçe yoluyla üniversite üzerinde egemenliğe sahipti. Rektör, dekan gibi yöneticiler ve diğer kurullar seçimle belirlense de bunların bütçe temini bakımından bir güçleri olmadığından devletin üniversite üzerindeki egemenliği devam ederdi.

Fransa'da 1968 yılında başlayan öğrenci hareketleri kıta Avrupa'sında üniversite reformlarının yolunu açmıştır. Yapılan reformlar devletin üniversite üzerindeki egemenliğini azaltamamıştır. Rektör ve dekan seçimlerinin seçici kurullarına öğretim yardımcıları ve diğer çalışanlar ile öğrenci temsilcileri de katılmıştır. Son zamanlarda bazı Avrupa ülkelerinde İsveç, Hollanda ve Fransa üniversitelerinde üniversite yönetimini teşkil eden kurullarda üniversite dışından insanların çoğunlukta olması esası getirilmiştir.

Üniversite yönetim sistemlerinin Anglo Amerikan modelinde ise yerel yönetimler merkezi hükümetin yanında üniversitelerle yakın ilişki içindedirler. Yerel yönetimler üniversitelere kaynak sağlarlar ve yönetiminde temsilci bulundurulurlar. İngiliz üniversitelerinde devletçe üniversitelere ayrılan ödenek Milli Eğitim Bakanı tarafından atanan ve öğretim üyelerinin azınlıkta bulunduğu bir kurul tarafından dağıtılır. Her üniversitenin "Court" adı verilen ve öğretim üyesi temsilcilerinin azınlıkta olduğu ve politikacıların, meslek teşekkülleri temsilcilerinin, yerel yönetim temsilcilerinin katıldığı üyelerden oluşan bir üst kurulu vardır. Bundan başka her üniversitede yönetim kurulu görevini yapan; az sayıda üyeden oluşan bir konsey mevcuttur. Üniversiteye verilen ödenek konsey tarafından hazırlanan ve yılda en az bir defa toplanan Court tarafından onaylanan bir bütçe ile harcanır. Rektörler,

dekanlar ve öğretim üyeleri atama ile işbaşına gelirler. Her zaman görevden alınabilirler. Meselâ 1981 yılında İngiliz üniversitelerinden gereksinim fazlası oldukları için 5000'den fazla öğretim elemanının görevine son verilmiştir. Bu iki sistemde de İngiliz üniversiteleri Kıt'a Avrupası üniversitelerine nazaran daha özerk durumdadır.

Amerikan üniversiteleri mütevelli heyet sistemi ile idare edilir. Devlet, vakıf ve özel üniversite ayrımı yapılmaksızın Amerikan üniversitelerinin yönetimi mütevelli heyet tarafından yürütülür. Bir örnek vermek gerekirse devlet üniversitesi olan California Üniversitesi'nin mütevelli heyetinin 16 üyesini vali 16 sene için tayin eder. Tayin değişimli olduğundan vali her yıl bir üyeyi atayabilir. Dörder yıllık valiliği süresinde vali 16 üyeden ancak 4'ünü değiştirebilir. Mütevelli heyetine atanmak için en önemli şart üniversite ile ilişkili olmamaktır. Mütevelli heyetinin görev gereği olan üyeleri de vardır. Bunlar vali, vali yardımcısı, eyaletin eğitim bakanı, makine mühendisleri derneği başkanı, ziraat odası başkanı, mezunlar derneği başkanı ve rektördür. Bütün idari ve mali yetki mütevelli heyetindedir. Bütün atamalar bu heyet tarafından yapılır ve diplomalar onun adına verilir. Mütevelli heyetinin en önemli görevi rektörü atamaktır. Üniversiteyi rektör yönetir. Mütevelli heyet genellikle ayda bir toplanır ve üniversiteyi bütün dış etkilere korur.

4.2 Türk Yüksek Öğretiminde Yönetim

2547 Sayılı ve 1981 tarihli Yükseköğretim Kanunu bütün yükseköğretim kurumlarını bir çatı altında birleştirerek üniversiteler için tek bir sistem getirmiştir. Bu sistemde üniversiteler arasında koordinasyonu sağlayan, insan gücü planlaması yapan ve üniversitelerin bütçesini yaparak Milli Eğitim Bakanına sunan ve bazı merkezi yetkileri bulunan Yükseköğretim Kurulu adını taşıyan bir kurum teşkil edilmiştir. Bu kurul son yapılan değişikliklere göre üniversite öğretim üyeleri tarafından gizli oyla seçilen 6 rektör adayını 3'e indirerek rektör seçilmek üzere Cumhurbaşkanı'na sunar. Cumhurbaşkanı bu 3 adaydan birini rektör tayin eder. YÖK üniversite rektörü tarafından teklif edilen 3 aday arasında fakülte dekanlarını tayin eder. YÖK'ün ana bilim dalı ve bölüm kurma ve meslek yüksekokulu açma gibi yetkileri vardır. Bunun dışında üniversitelerin tümünü ilgilendiren konularda yönetmelikler yapar. Yükseköğretim Kanunu'nda bugüne kadar 20'ye yakın değişiklik yapılmıştır. YÖK Kanunu'nda çok sık yapılan değişiklikler uygulamada istikrarı yok etmiş; isabetsiz değişikliklerden YÖK'ün eleştirilen ve kabul edilen yönlerini şöyle sıralayabiliriz:

1- Seçme özerkliğini üniversitelerin elinden almıştır. Üniversite öğretim üyeleri, öğrenciler ve çalışanları arasında kendini yönetecek kişileri seçme olanağını yaratamamıştır.

2- YÖK üniversitelere özgür düşünce ve yaratıcı kişilik ortamı sağlanması yönünde gerekli yönetim yapısını oluşturma olanağını ortadan kaldırmıştır.

3- YÖK bir denetleme, yönlendirme ve koordinasyon kuruluğu olarak kalmalıdır. Ancak bu özelliklerinin dışında üniversitelere müdahale etmemelidir.

4- YÖK yönetim açısından seçilenlerin atanması yada atanmaması yönünde üniversitelerde dokunulmaz, elit bir yönetim zümresi yaratmıştır.

5- YÖK ile kurulan, onun yarattığı üniversiteler yönetim sistemi Demokratik değildir. Özgür ve Çağdaş değildir.

6- Üniversiteler düşünce özgürlüğünün simgesidir. Ancak yönetimin hantal ve merkeziyetçi yapısı üniversitelerin bu yapısını bozmuştur.

7- Devlet otoritesi ve YÖK belirlemelerinin çağdaş olmayan baskıları, yönetim açısından, bazı üniversiteleri T.C.nin temel ilkelerine aykırı, marjinal düşüncelerin kadrolaştığı çağdışı yönetim modeline götürmüştür.

8- Üniversitelerin tümü aynı sistemle yönetilmemelidir. Bazı üniversitelere özel statü verilmelidir.

9- Türk yükseköğretiminin yönetim sorunlarını da aşarak çağdaş yapıya kavuşturulması gereklidir.

10- Devletçilik, merkeziyetçilik zihniyetinden üniversiteler uzaklaştırılmalıdır. Kendi kendini yöneten, özerk ve çağdaş bir yapıya kavuşturulmalıdır.

11- Üniversitelerin yönetim modeli için tek bir katı kural olmamalıdır. Farklı üniversite, farklı bölge, farklı alanlarda ihtisaslaşmış üniversiteler için esnek yönetim getirilmelidir.

Bu yönetim şekli çözüm üreten, esnek, katılımcı, yönlendirici özelliklere sahip olmalıdır. Bu nedenle üniversite yönetiminde çoğulcu yapıya geçilmelidir.

Sonuç olarak, bırakalım üniversiteler kendilerini öğrencisi ile öğretim üyesi ile, çalışanı ile, özel idareler ve mahalli idareler ve yöneticilerle beraber çağdaş, özgür ve katılımcı normlarda yönetsinler.

5. ÜNİVERSİTELERİN AKADEMİK VE KALİTE SORUNLARI

Türk Yüksek öğretiminde akademik gelişmeler; yurtiçinde Fen, Sosyal, Tıp ve Sanat Bilimleri Enstitüleri'nin açtıkları yüksek lisans ve doktora (sanatta yeterlilik) programlarıyla yürütülmektedir. Yurt dışında ise, Milli Eğitim Bakanlığı, DPT, TÜBİTAK ve Kurumlar tarafından gönderilen öğrencilerin orada aldıkları programlarla kazanılmaktadır.

Birinci kaynak ele alındığında, gelişmiş veya gelişmekte olan her üniversitede, yüksek lisans ve doktora yaptıran Enstitüler faaliyet göstermektedir. Gelişmiş üniversiteler hariç, pek çok üniversitemizin Enstitülerinde yüksek lisans ve doktora derslerini verebilecek nitelikli elemanlar hala yoktur. Teknik ve Fen Bilimlerinde bu üniversitelerimizde araç-gereç eksikliği vardır.

Ancak bu üniversitelerimiz, yüksek lisans ve doktora programlarını sürdürmektedirler. Bu yolla yüzlerce yüksek lisans ve bilim doktorası almış nitelsiz eleman Türk yükseköğretimine gerekli kaliteyi sağlamadan sokulmaktadır. Bu işlem açılan her üniversiteye öğretim üyesi bulamayan YÖK tarafından da görmemezlikten gelinmektedir.

Bu işlem biran önce durdurulmalıdır. Bunun yerine;

1- 16 Kasım 1983'te yürürlüğe giren "Bir Üniversite Adına Bir Diğer Üniversitede Lisans Üstü Eğitim Gören Araştırma Görevlileri Hakkında Yönetmelik" uygulanarak, gelişmekte olan üniversitelerin öğretim üyesi ihtiyacının bu tür üniversitelerin araştırma görevlilerine, gelişmiş üniversitelerde doktora yaptırmak sureti ile karşılanması yoluna gidilmelidir.

2- Üniversiteler gelişmelerini tamamladıkları, yeterli öğretim üyesi ve teknik donanımına sahip oldukları tespit edilinceye kadar sadece kişinin eğitim yapması, yüksek lisans ve doktora eğitimi vermemelidir.

3- Yüksek lisans ve doktora eğitimi koşuluna uygun üniversitelerce verilmelidir.

4- Vakıf üniversitelerine de YÖK'çe tespit edilecek kriterler sağlanmadıkça yüksek lisans ve doktora yaptırma hakkı tanınmamalıdır. Bugün bütün Vakıf Üniversitelerine bu hak verilmiştir. Bu durum son derece sakıncalar doğuracaktır.

Yüksek öğretimde yüksek lisans ve doktora eğitiminin başarılı olması için;

a) Araştırma görevlilerine gelişmiş üniversitelerimizin bulunduğu büyük şehirlerde barınma, beslenme ve diğer olanaklar süratle sağlanmalıdır.

b) Cazip ücret politikaları ile özendirmeler sağlanmalıdır.

c) Gelişmekte olan üniversitelerin araştırma görevlilerinin gerek bilimsel, gerekse yabancı dil eksikliklerinin giderilmesi için gerekli (gerektiğinde zorunlu) programlar düzenlenmelidir.

d) Yüksek lisans ve doktora programlarında başarı ayrıca ödüllendirilmelidir.

İkinci Kaynak, YÖK, TÜBİTAK, Milli Eğitim Bakanlığı ve kuruluşlar tarafından yurtdışına öğrenci gönderilerek akademik personel yetiştirme politikasıdır.

1987'den buyana 2547 Sayılı Kanun Hükümlerince üniversiteler adına YÖK ve Milli Eğitim Bakanlığı'nca 3.090 kişi gönderilmiştir.

Yüksek lisans ve doktora eğitimini tamamlayıp dönenler 853 kişi, tamamlayamayan veya istifa ile ayrılanlar 208 kişi, halen devam edenler ise 1923 kişidir.

Bu yolla akademik personel yetiştirme;

1- Pahalıdır,

2- Seçimlerin genellikle politik tercihlerle yapıldığı söylentileri yaygındır.

3- Yurtdışına gönderilecek öğrencilerde aranan 2.80 yada 70'in üstünde başarılı mezuniyet sınırı, iki dil veya tek dil bilen ODTÜ, Boğaziçi, İTÜ, İÜ, AÜ, Hacettepe Üniversitesi gibi gerçekten bilim dünyasında saygın, elit ve gelişmiş üniversitemize girebilme şansına, okuma ve bitirme olanağına kavuşabilen öğrencilerimizi mağdur etmektedir.

Gelişmekte olan, yeni açılan üniversitelerimize hem giriş puanının düşüklüğü, hem bu üniversitelerimizden mezuniyet ortalamalarının çok yüksek olması dışarıya gönderilen öğrencinin çoğunluğunun üniversitelerimizden olması sonucunu doğurmaktadır.

* Yurtdışı sınavlarda bu adaletsizliğin kaldırılması için not barajı aranmamalı, sınava giriş her mezuna tanınmalıdır. Bu yola gidildiğinde yurt dışı öğrencilerindeki %35 olan başarısızlık ortadan kalkacaktır. Akademik personel yetiştirmekte YÖK'ün uygulamaya koymaya çalıştığı;

* Tamamen yurt dışında yürütülecek doktora programlarını (her mezuna açık olma koşuluyla),

* Kısmen yurtiçi, kısmen yurt dışı entegre doktora programlarını,

* Yurtiçinde kısmen gelişmiş, kısmen de geliştirmekte olan bir üniversitede yürütülecek yurtiçi-yurtdışı entegre programlarını kurulumuz desteklemektedir.

Aksi halde yüksek lisans ve doktora gibi ünvanlarda kalite düşecektir.

5.1. Akademik Kalitenin Sağlanması

5.1.1 Kaynak Geliştirme

Üniversitelerimizde bugün 375'i fakülte, 59'u yüksekokul olmak üzere toplam 2173 program yürütülmekte ve 229 değişik türde diploma verilmektedir.

Ülkemizde verilen bu diplomalar ömür boyu meslek icrasına yaramaktadır. Diplomayı geliştirme mezuniyet sonrası programları son derece azdır.

Disiplinlerarası proje değiştirme, kendi dilinde veya başka bir dilde iletişim, bilgisayar okur-yazarlığı yönünde üniversitelerimize çok iş düşmektedir.

5.2 Doktora Sonrası Aşamalar

Öğretim üyesi kalitesini etkileyen en büyük sorun doçentlik ve profesörlüğe yükseltme esaslarının büyük ölçüde bilimsel kriterlerden uzak, idareye yakınlık, v.b. gibi subjektif anlayışlarla yönetilmeye çalışılmasıdır. Gelişmiş ve bu konuda ciddiyeti ile bütün dünyaca tanınmış üniversitelerimiz hariç, diğer pek çok üniversitemizdeki doktora ünvanları yurt dışında tanınma sıkıntısı yaşamaktadır.

Doçentlik ve profesörlüğü sadece üniversitelerimiz değil, ne yazıkki bu bilimsel ünvanları TBMM'de vermeye kalkışmaktadır. Bu bilimsellikle bağdaşmayan bir uygulamadır.

Bunun için;

1- Vakit geçirilmeden doçentlik ve profesörlüğe yükseltme esasları çağdaş, evrensel ve bilimsel kriterlere göre düzenlenmelidir.

2- Yeterli, ciddi yurtiçi yayınları bulunmayan, yurtdışı yayınları hakemli dergilerce ve bilim kurullarınca kabul edilmeyen, yayınları Citation Index'te yer almayan öğretim elemanları doçentliğe ve profesörlüğe yükseltilmemelidir.

3- Üniversitelerde özellikle profesörlüğe yükseltme sıradan bir terfi olmaktan çıkarılmalıdır. Bunun için objektif kriterler getirilmelidir.

4- Yardımcı doçentlik ünvanı da "olması gerekli" gerekçesi ile yeterli yayın ve yabancı dil olmadan verilmemelidir.

5- Doçentlik ve profesörlük jürilerine girecek öğretim üyeleri 1 veya 2 yılda bir üniversitelerarası kurul kararıyla dış yayınları olan ve bilimsel yetenekleri tartışılmayan öğretim üyeleri arasından YÖK önerisi ve ÖSYM'nin yansız tespiti ile seçilmelidir.

6- Üniversite dışından doçentliğe ve profesörlüğe yükseltme kaldırılmalıdır. Zira bu ünvanlar öğretim üyesi mesleğinin ünvanlarıdır.

7- Kurulumuz üniversite dışından profesörlüğe yükseltme konusunda TBMM'ye olan 2547 Sayılı Kanun'un 26.maddesinin a fıkrasında değişiklik yapılmasını isteyen kanun teklifini de bahis konusu yozlaşmanın veya akademik erozyonun yeni bir örneği olarak telakki etmektedir.

5.3 Türk Yükseköğretiminin Yayın Yönünden Değerlendirilmesi

Kurulumuz bu konuda sadece birkaç tabloyu vermeyi, bu tablolara bakılarak akademik kalitenin ne olduğunu ve ne olması gerektiğini bu raporu okuyanların takdirine sunmaktadır. (Bkz.Tablo:4, 5, 6, 7 ve 8)

Türk üniversiteleri bütün güçlüklerine rağmen son on yılda bilimsel yayın sayısı açısından önemli sayılabilecek bir gelişme göstermiştir.

Fen bilimleri, sosyal bilimler ve sanat alanlarındaki atıf tarama endekslerinde uluslararası bilimsel dergilerde yayınlanan Türkiye kaynaklı bilimsel makale sayısı 1974-81 döneminde 249'dan 395'e yükselirken 1981-1995 döneminde 2931'e ulaşmıştır. Türkiye fen bilimleri alanındaki uluslararası yayın sayısı bakımından dünya ülkeleri arasında 1981'de 44 iken 1995'te 34.sıraya yükselmiştir.

Ancak 1994-1995'te üniversitemizdeki öğretim üyesi sayısı 14.690 olduğuna göre öğretim üyesi başına düşen uluslararası düzeydeki bilimsel yayın sayısı azdır. Ortalama her 5 öğretim üyesinden sadece biri uluslararası düzeyde bilimsel yayın yapmaktadır.

Yayın sayısının yayınlara yapılan atıflara bölünmesi ile yayınların etki parametresi ortaya çıkar. Türkiye fen bilimlerinde yayın kalitesi (etki parametresi) olarak 43.sıradadır.

Sosyal bilimler alanındaki uluslararası yayınlar toplamın sadece %4,1'ni oluşturmaktadır. Halbuki sosyal bilimlerdeki yüksek lisans ve doktora öğrencilerinin toplam içindeki payı %37,8 ve %28,3'tür. Ancak sosyal bilimlerin özellikleri gereği çoğu zaman uluslararası nitelik taşınamamasının zorunlu olduğu unutulmamalıdır.

Türkiye'de hiçbir dönemde ülkenin sosyo-ekonomik politikalarının asli unsuru olan bir bilim ve teknoloji politikası oluşturulamamıştır. Uluslararası bilimsel yayın sayısındaki artış, akademik terfiler için getirilen şartlar ve kaynakların bir ölçüde artmasıyla gerçekleşmiştir. Bilim ve teknoloji politikaları uygulayan Kore ve Japonya gibi ülkelerde bilimsel yayın sayısı belirgin şekilde artmış ve bu ülkelerin kalkınmalarına katkıda bulunmuştur. 1982'de fen bilimleri alanında Kore'nin toplam yayın sayısı 272 iken 1995'te 6132'ye ve sıralamadaki yerini ise 20.den 11.sıraya yükseltmiştir. Sıralamadaki ilk on ülkenin G7 ülkeleri ile Rusya, Hollanda ve Avustralya gibi gelişmiş ülkelerin teşkil etmesi dikkat çekicidir.

5.4. 2547 Sayılı Kanun'a Göre Araştırma Merkezi Durumunda Olan Üniversite Hastahanelerinin Sorunları

Üniversite hastanelerinin hemşire, hasta bakıcı, laborant gibi yardımcı sağlık personeli gereksinimleri uzun yıllardan beri karşılanamamaktadır. Bu

kuruluşlardaki sağlık hizmetleri güçlükle ve istenilen düzeyin altında gerçekleştirilebilmektedir.

Üniversite hastahanelerinin makina-teçhizat ihtiyaçları, tıbbi teknolojinin çok hızlı gelişme ve değişmesi nedeniyle bütçe ödenekleri ile karşılanamamaktadır. Döner sermaye gelirlerinin kullanılmasındaki bürokrasi kaldırılamadığı için, bu yolda istenen verim yaratılamamaktadır. Üniversite hastahanelerinin pahalı ve çok amaçlı cihazlarının "yap işlet devret" veya "birlikte kuralım, kârı paylaşalım" veya leasing gibi kaynak yaratacak yollarla alınabilmesi için yasal düzenlemeler zaman geçirilmeden yapılmalı; döner sermayeden yapılacak harcama usûllerine esneklik kazandırılmalıdır.

Üniversite hastahaneleri gerçek anlamda araştırma hastahaneleri haline gelmelidir. Bu hastahanelerimizin hemen hepsi bugün devlet hastahanesi fonksiyonlarını da yürütmektedir. Bu durum asistan eğitimi ve araştırma hizmetlerini aksatmaktadır.

Üniversite hastahaneleri tıp fakülteleri ile bir bütündür. Bu fakültelerin eğitim-öğretim sorunları hastahaneye; hastahenenin güçlükleri fakülteye yansımaktadır. Hastahane yönetimi başhekimlik sistemi ile yürümektedir. Hastahanecilik, sağlık hizmeti yanında otel işletmeciliğini de zorunlu kılmaktadır. Bu nedenle hastahane, işletme ve otelcilik konusunda uzman kişiler tarafından işletilmelidir.

Tıp fakülteleri sorunları büyük, pahalı yatırım gerektiren yüksek öğretim kurumlarıdır. Bu bakımdan kaynakların dağılımı açısından üniversiteler içinde idari sorunlar yaratmaktadır.

Tıp fakültelerinin eğitim-öğretimin özelliği, uygulama ve araştırma hastahanelerinin büyük yatırımları gerektirmesi nedeniyle bu kurumlar mevcut yüksek öğretim sistemi içinde, yeni sağlık üniversiteleri biçiminde teşkilâtlandırılabilirler. Bu konu yükseköğretimin gündemine ivedilikle girmelidir.

6. TÜRK YÜKSEKÖĞRETİMİNDE AR-GE SORUNLARI

Çağımızda eğitim, sürekli, yaygın, demokratik, çağdaş tür ve yöntemleri ile çoğu kez "insana yapılan yatırım" olarak ele alınır. Bu da üniversitelerimizin AR-GE çalışmaları ile ortaya çıkar. AR-GE çalışmaları ise ülkelerin bu çalışmalara GSMH hasıllarından ayırdıkları paylarla gelişme iklimi bulurlar. Üniversite-sanayi işbirliğinde en temel faktör, sanayiinin ne istediği ile üniversitelerin bu istekleri nasıl

karşılacağı veya üniversitedeki bilimsel AR-GE üretimlerinden sanayiinin haberinin olup olmamasıdır. Bunun sonucunda üniversitelerin sanayie yönelik uygulamalarının azalması ve üniversitelerin sanayi ile işbirliğinin durgunlaşması doğaldır.

Türk üniversitelerinde Üniversite sanayi işbirliği ile teknoparkların, teknoloji geliştirme merkezlerinin ve benzeri kuruluşların çok az oluşu da yukarıdaki temel etkenden kaynaklanmaktadır.

Çağımızda bilimin özellikle iletişim teknolojileri (mikro-elektronik, yarı iletkenler ve bilgisayar bilimi), lazer teknolojileri (optoelektronik ve kuantum fiziği), modern malzeme teknolojileri (katı hal fizik ve kimyası) ve biyoteknoloji (genetik ve biyoloji) alanındaki temel araştırmalara dayalı olması, fen bilimlerindeki (teknolojideki) bu hızlı gelişmenin günümüzde, hiçbir zamanda olmayan bir biçimde sosyal gelişmeyi etkilemesi ve bu bilim ve teknolojinin üretim merkezi olan üniversitelerin toplumun temel ilgi odağı olmasına yolaçmaktadır.

Ülkemizle gelişmiş sanayi ülkeleri arasında var olan teknolojik açık, mevcut teknolojinin transferi, geliştirilmesi ve teknoloji üretilmesi ile mümkündür. İlk basamak olan teknoloji transferinde önlemler alınıp yeni üretim teknolojileri yaygınlaştırılmaz ise, halen rekabet gücüne sahip olunan sektörlerde (tekstil, gıda, demir-çelik, cam vb.) dahi ileride bu gücün korunması zorlaşacaktır. Bilimsel çalışmalar sonunda geliştirilen yeni teknolojilerin gelişme sürecinin sadece gözlenmesi ileride gerçekleştirilmek istenecek teknoloji transferinin bile başarısını sınırlayacaktır. Bu bağlamda elektronik ve çeşitli fen ve mühendislik bilimlerini ilgilendiren disiplinlerarası alanlarla (yeni malzemeler, biyoteknoloji, enerji vb.) ilgili AR-GE birimlerinin oluşturulması varolan rekabet gücünün korunmasına ve teknoloji transferinin daha rahat yapılmasına olanak sağlayacaktır.

Halen muhtelif bakanlıkların bünyesinde yer alan ve çok kısıtlı imkanlarla işlevlerinden uzak hizmet veren çeşitli AR-GE birimleri mevcuttur. Ülkemizde AR-GE ile ilgili en yaygın hizmeti veren kuruluşlar TÜBİTAK, TÜBA ve KOSGEB'tir. Ülkemizdeki AR-GE çalışmalarına geçmeden önce bazı ülkelerin AR-GE çalışmalarına GSMH'larından ayırdıkları payları inceleyelim (Bkz.Tablo:1)

Tabloyu incelediğimizde, tabloda var olan ülkelerden GSMH'dan AR-GE'ye ayrılan payın en düşük olduğu tek ülke % 44 (binde 44) ile ülkemizdir. Ancak yine bu ülkeler içinde oransal olarak AR-GE çalışmalarında üniversite payı ve devlet payının en yüksek olduğu ülke yine Türkiye'dir.

Bu da AR-GE'ye fon yaratan özel sektör ve diğer kuruluşların ülkemizde yeterince gelişemediğinin açık bir göstergesidir.

Tablo 2 incelendiğinde ise, Üniversitelerimizdeki kayıtlı öğrenci ve öğretim elemanı sayıları başka bir gerçeği ortaya koymaktadır. Bu da üniversitelerimizde öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısının yüksekliğidir. Bu sonuç öğretim elemanlarımızın beyin ve bilimsel güçlerini AR-GE çalışmalarından ziyade sadece eğitim ve öğretime yönlendirebildiklerini göstermektedir. Yüksek öğretimdeki bilim adamlarının ders yükü ile boğulmaları Türk yüksek öğretiminin dünya bilim dünyasına sunabildiği evrensel bilimi belirleyici makale ve araştırmalarının azlığını doğurmaktadır. (bkz.Tablo:6)

Ocak 1996 tarihindeki bilgilere göre örgün öğretimdeki lisans, önlisans öğrenci sayımız 708.365 iken bilim üretme çağındaki, Doktor, Doçent ve Profesör sayımız sadece 19.150'dir. Bu yetişmiş elemanlarımıza eğitim vermek için öğretim üyesi başına yaklaşık 40 öğrenci düşmektedir.

1995'den 1996'ya öğretim üyesi sayısı % 30'luk bir artış gösterirken aynı dönemde öğrenci sayısında bu oranla kıyaslanamayacak artışlar olmuş, gece ve gündüz eğitimi ile artan öğrenci sayısı AR-GE çalışmalarını da aksatır hale gelmiştir.

Üniversitelerdeki öğrenci/öğretim üyesi oranları Tablo 2 incelendiğinde özellikle yeni kurulan üniversitelerde, öğretim üyelerinin değil AR-GE çalışmalarına katılmak zamanlarının çoğunu sadece ders vermekle geçirmeleri gerektiğini söylemek haksızlık olmaz.

Üniversitelerdeki yüksek lisans ve doktora öğrencilerinin yıllara göre değişimi, Tablo 3'te incelendiğinde;

1983-1984 eğitim-öğretim yılında 9059 olan kayıtlı yüksek lisans öğrencisi sayısı, 1994-1995 eğitim-öğretim yılında 41.102'ye yükselmiştir. Sanatta yeterlik dahil doktora öğrencisi sayısı yine aynı dönem içinde 4336'dan 16.025'e yükselmiştir.

Tablo 3'te ayrıca görüldüğü gibi, üniversitelerimizden her yıl 5000 civarında yüksek lisans, 1500 civarında doktora ve 800 civarında tıpta uzmanlık öğrencisi mezun olmaktadır.

Aşağıdaki tablodaki verilere göre 1994-1995 eğitim-öğretim yılı itibarı ile yüksek lisans ve doktora öğrencilerinin alanlara göre dağılımı ise aşağıdaki gibidir.

	<u>Yüksek Lisans</u>		<u>Doktora</u>	
	<u>Sayı</u>	<u>%</u>	<u>Sayı</u>	<u>%</u>
Dil ve Edebiyat	1.367	3,3	631	3,9
Sosyal Bilimler	15.537	37,8	4.533	28,3
Eğitim	3.631	8,8	1.092	6,8
Temel Fen Bilimleri	2.812	6,8	1.349	8,4
Sağlık Bilimleri	2.148	5,2	3.152	19,7
Mühendislik	11.160	27,2	3.590	22,4
Ziraat-Orman	3.422	8,6	1.348	8,4
Sanat	935	2,3	330	2,1
Toplam	41.102	100,0	16.025	100,0

Görüldüğü gibi, ülkemizde öğretim üyeleri ve üst düzey araştırmacı eksikliği bulunan eğitim, sanat ve mühendislik gibi alanlardaki doktora programlarına kayıtlı öğrencilerin toplam içindeki payı oldukça düşüktür.

Üniversitelerdeki araştırma faaliyetleri, alt yapı ve personel giderleri hariç, proje bazında başlıca dört kanaldan finanse edilmekte olup sözkonusu dört kanaldan sağlanan finansmanın 1995 yılındaki değerleri şöyledir.

	<u>Milyar TL.</u>
a) Üniversite Bütçesindeki Araştırma Fonları	356,3
b) Devlet Planlama Teşkilâtınca Dağıtılan Fonlar	282,0
c) TÜBİTAK Tarafından Dağıtılan Fonlar	289,8
d) Döner Sermaye Kapsamındaki Projeler	387,5

Yürürlüğe girmiş olan Dünya Ticaret Anlaşması sadece araştırma-geliştirme faaliyetleri için kamu kaynaklarından özel sektöre mali yardım yapılmasına cevaz vermektedir. Bu bakımdan, üniversitelerimizdeki araştırma-geliştirme faaliyetleri ile bu alandaki üniversite-sanayi işbirliğinin boyutlarının giderek büyümesi gerekmektedir. Bu tür faaliyetlerin bilime katkı yapması ve katma değer yaratılmasına yol açarak ülkemizin rekabet gücüne katkıda bulunabilmesi için, bu amaca tahsis edilen kamu kaynaklarının mümkün olan ölçüde birleştirilerek Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu'nca tespit edilen politikalar dahilinde dağıtılmasında yarar vardır. Bunun en etkin yolu, alt yapı giderlerinin üniversite bütçelerinden, seçilmiş proje giderlerinin ise TÜBİTAK tarafından dağıtılmasıdır. İlk aşamada,

Devlet Planlama Teşkilâtı'nca bu amaçla dağıtılan fonların TÜBİTAK'a devredilmesi gerekmektedir. Bunun için Yüksek Planlama Kurulu kararı yeterlidir.

Bunların yanında, üniversitelerin araştırma-geliştirme alanında özel sektörle gereken şekilde işbirliği yapabilmeleri ve etkileşebilmeleri için döner sermayeden çok daha esnek olan bir idari ve mali yapıya kavuşturulmaları gerekmektedir.

Ülkemiz genelinde ve üniversitelerimizde araştırma-geliştirme faaliyetlerine ayrılan kaynaklar hep kıt olagelmıştır. Buna rağmen, fen bilimleri, sağlık ve mühendislik alanlarında 1981 yılında 369 olan uluslararası düzeydeki Türkiye kaynaklı bilimsel makale sayısı 1992 yılında 1651'e, Türkiye'nin bu alanda uluslararası sıralamadaki yeri ise 44.'lükten 37.'liğe yükselmiştir. Sosyal bilim alanlarındaki bilimsel makale sayısı ise aynı dönemde 34'ten 107'ye yükselmiştir. Bu yükseliş halen sürmektedir. Fen bilimleri, sağlık ve mühendislik alanlarındaki bilimsel makale sayısı 1993'de 1928'e, 1994'de 2308'e, 1995'de de 2652'ye yükselmiştir. Aynı şekilde, sosyal bilim alanlarındaki makale sayısı da 1993'de 104, 1994'de 113, 1995'de de 119 olarak gerçekleşmiştir. Makale sayısındaki bu artışa paralel olarak, Türkiye'nin uluslararası sıralamadaki yeri de yükselmektedir.

Araştırma faaliyetlerinin gerektirdiği alt yapının en önemli unsurlarından biri kütüphanelerdir. Kaynak kıtlığından dolayı bir çok üniversitemiz yeni çıkan kitapları alamamakta ve yeterli sayıda bilimsel dergiye abone olamamaktadır. Kaynak kıtlığının önümüzdeki yıllarda da süreceği göz önüne alındığında, hiç değilse tüm ülkeye hizmet veren Yükseköğretim Kurulu bünyesindeki Yayın ve Dokümantasyon Merkezi'nin güçlendirilmesi gerekli görülmektedir. Bu Merkeze son iki yılda ayrılan bütçe ödenekleri Tablo 5'te gösterilmiştir. Görüldüğü gibi bu amaçla ayrılan bütçe ödeneklerinden 1995 yılında %30 civarında reel düşüş olmuştur. 1996 yılı için öngörülen ödenek 1995 fiyatlarıyla 245 milyar TL. olup; 1996 yılında meydana gelebilecek fiyat artışları da göz önüne alınırsa, bu miktarın yeterli olmayacağı açıktır.

Tüm ülkeye hizmet veren Yayın ve Dokümantasyon Merkezi hızla elektronik kütüphaneye dönüştürülmeli ve ülkemizin her köşesinde bilgisayar ağları ile merkeze ulaşılabilmelidir. Bunun gerçekleşebilmesi için merkezin hizmetin niteliğine uygun bir idari ve mali yapıya kavuşturulması ve kısa vadede Milli Bilimsel Dokümantasyon Merkezi haline dönüştürülmesinde yarar vardır. Bunun ilk adımı olarak merkezin, Yükseköğretim Kurulu'na oranla çok daha esnek bir idari ve mali yapıya ve gerekli teknik bilgi birikimine sahip olan TÜBİTAK'a devri için çalışmalar yapılmalıdır. Bu devir işlemleri gerçekleştirilebildiği takdirde, 1996

yılında merkeze tahsis edilen bütçe ödeneklerinin de yıl içinde TÜBİTAK'a devri gerekecektir.

Bu verilerden şu sonuçlar çıkmaktadır:

a) Türkiye'de bazı alanlarda ve bazı merkezlerde uluslararası düzeyde bilimsel araştırma ve lisansüstü eğitim-öğretim yapma potansiyeli vardır. Öğretim üyesi ve üst düzey araştırmacı yetiştirilmesinde bu husus mutlaka gözönüne alınmalıdır.

b) Sosyal bilim alanlarındaki uluslararası yayın faaliyeti, fen bilimleri, sağlık ve mühendisliğe kıyasla oldukça zayıftır. Bu bakımdan sosyal bilim araştırmaların geliştirilmesine özel bir önem verilmelidir. Bu amaçla TÜBİTAK'ın sosyal bilimler dengi olan TÜBA etkin hale getirilmeli, TÜBİTAK bünyesinde sosyal bilimlere de ayrıca yer verilmelidir. Bu husus Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu Kararı ile gerçekleştirilebilir. Doğru olan yaklaşım da budur. Zira, artık sosyal bilimler, fen bilimleri, pozitif bilimler gibi ayırım yerine, bilim ifadesi kullanılmalıdır.

c) Yükseköğretim Kurulu tarafından yayın ve dokümantasyon merkezine ayrılan paylar ise istenen düzeyde değildir. Tablo:5 incelendiğinde bu payların yeni yayın, bilimsel dergi, makale ve dokümantasyon sorunlarını çözecek düzeyde olmadığı görülmektedir.

d) Üniversitelerin kendi kütüphane ve bilimsel yayın temin etme olanakları kendi bütçelerinden periyodikleri bile temin edemedikleri kurulumuz üyelerinin üniversitelerimizi ziyaretlerinde rektörler, dekanlar ve ana bilim dalı başkanlarınca büyük bir dert olarak iletilmiştir.

e) AR-GE çalışmaları öğretim üyelerinden başlayan tüm endüstriyi kapsayan önemli bir işlemdir. AR-GE çalışmalarına yeterli kaynak ayrılmamıştır. Ayrılan fonlar yetersiz kalmıştır. Nitelikli öğretim elemanı sağlama, üniversitede tutma, AR-GE ortamının yaratılamaması araştırma ve bilim üretme sürecini olumsuz etkilemiştir. (Bkz.Tablo:6)

f) Araştırma sürecinden beklenen amacın gerçekleştirilebilmesine yönelik kaynak, eleman, malzeme ve yer temini hususlarındaki bürokratik yapı aşılamamıştır. Araştırmalarda yaşanan hızlı teknolojik gelişme, bilgi çağında bilginin sürekli yenilenmesi, araştırmalardaki globalleşme, dünya standartlarına erişme için dış ilişki, bilgi alışverişi, dış dünya ile bilim adamının iletişimi kaynak yetersizliğinden sağlanamamıştır.

g) Kurulumuz, üniversitelerde tartışmayı bilimsel gelişmeyi ve AR-GE çalışmalarını teşvik eden bir değerlendirme sisteminin YÖK içerisinde yasal bir çizgiye oturtulmadığını da tespit etmiştir.

h) Öğretim üyesi ve proje başına araştırma fonu kaynakları da çağdaş dünyanın üniversitelerindekinin onda biridir. (Bkz.Tablo:7)

Görüldüğü gibi AR-GE çalışmalarına devletin verdiği destek yetersizdir. Özel sektör, sanayi kuruluşları, kendi üretimlerini arttıracak, ürün kalitelerini dünya ile aynı seviyeye getirecek nitelikli elemanlara AR-GE çalışmaları için destek vermelidir. Devlet ise; bunu özendirecek vergi ve destek sistemlerini gerçekleştirecek yasal düzenlemeler yapmalıdır.

Sağlıklı ve çağdaş yüksek öğretimin temel işlevi olan "Araştırma" işlevinin yeni ve etkin düzenlemelerle desteklenmesi gerekmektedir. Desteklemeleri;

- Belirli üniversitelerin belirli alanlarda araştırma ve geliştirme konularında desteklenip, geliştirilmesi,

- Üniversitelerde çeşitli sanayi kuruluşlarının katkı yapacağı belirli konularda uzmanlaşan büyük AR-GE merkezlerinin kurulması ve bu merkezlerde temel ve uygulamalı araştırmalar yapılmasının teşviki,

- Yurtdışında (özellikle Avrupa Birliğinde) tanınmış eğitim-öğretim ve sanayi kuruluşları ile ortak araştırmaların teşvik edilmesi ve Avrupa Birliği nezdindeki büyükelçiliklerimizde konu ile yakından ilgilenecek büroların kurulması,

- Araştırma fonlarına tahsis edilen ödeneklerin artırılması,

- Öğretim elemanlarının doktora sonrasında özellikle araştırma için yurtdışına yollanmasının sağlanması,

- Özellikle uluslararası süreli yayınların sağlanmasında karşılaşılan güçlüklerin giderilmesi,

- Sanayi kuruluşlarının desteklediği yüksek lisans ve doktora öğrencisi programlarının geliştirilip teşvik edilmesi,

- AR-GE araç, gereç ve malzemelerin yurtdışından teminindeki mevzuat güçlüklerinin giderilmesi,

- Kamu kuruluşlarında bulunan, fakat kullanılmayan araç, gereç ve araştırma aletlerinin üniversiteye devrinde mevzuat kolaylığının sağlanması,

- Yeni kurulan üniversiteler ve yüksek teknoloji enstitüleri için yurtdışından ikinci el araştırmalar alabilmek için yasa ve gümrüğe yönelik engellerin giderilmesi,

- Güçlü sanayi kuruluşlarının bütçelerinden belli bir payın yüksek öğretim kurumlarındaki "araştırma"lara yönelik araç, gereç, v.b. alımına sarfedilmesinin teşvik edilmesi,

- Yedinci 5 Yıllık Kalkınma Planında belirtilen hedeflerin gerçekleşmesine ağırlık verilmesi ve planda belirtilen hususlara uyulması.

Kurulumuz yeni kurulan pek çok üniversite AR-GE birimlerinin kurulmadığını gözlemlemiştir.

Üniversitelerimizin pek çoğunda AR-GE'nin temel aracı olan bilgisayar, enformasyon ve uluslararası bilgi ağı (INTERNET)'in kurulmadığı, kurulanlarda ise eleman eksikliğinden optimum yararlanmanın olmadığı, video ve bilgisayar destekli eğitim (Computer Aided Instrnation)'in başlanmadığı, multi medya sistemleri ile akıllı sistemlerin (Intelligent tutoring systems) geliştirilmediği, çağdaş bilim sunan bilimsel kaynakların incelenemediği, yararlanamadığı gözlenmiştir.

Bu çağdaş bilim üretme araçlarının Türk yüksek öğretimine kazandırılması AR-GE çalışmalarında ülkemizin payını yükseltecek bilim üretme, sanayie sunma yönünde ülkemizi rahatlatacaktır.

7. YÜKSEKÖĞRETİM'DE ÖĞRENCİ SORUNLARI

7.1 Üniversitelere Giriş Öncesi

Bilindiği gibi Türk Yüksek Öğretimine giriş, lise mezunlarına, ÖSYM'ce aşamalı olarak uygulanan sınavlar ile olmaktadır.

Liselerden her yıl mezun olan öğrencilerimizin sayısı bir milyonu aşmıştır. Diğer yıllardan bekleyen, yada girdiği bir yüksek öğretimi beğenmeyen öğrencilerle birlikte bu sayının bir buçuk milyonu geçtiği bilinmektedir.

1996 yılı kontenjanları ise örgün öğretime 216.952, Açıköğretime ise 167.933'tür. Toplam sayı 348.885'tir. Bu durumda ancak sınava giren her dört

öğrenciden biri yüksek öğretime yerleştirilebilmekte; üçü küskün ve mutsuz olmaktadır. Lise eğitiminin sınav kazanmada yetersiz olduğu, öğrencileri yönlendiremediği ortadadır. Bu psikolojik durum ülkemizde ne yazık ki yaygın bir kurs ve özel dersane karmaşasını ülke gündemine yerleştirmiştir.

Bu nedenlerle;

1- Liselerimizdeki eğitim üniversitelerimizdeki eğitimle zaman geçirilmeden entegre edilmelidir.

2- Liselerdeki danışmanlık ve yönlendirme işlevleri yenilenmelidir.

3- Ülke genelinde eksik öğretmen ile yapılan eğitim ve öğretim, fırsat eşitsizliğini ortadan kaldıracak şekilde yapılmalı, haksız ve eşitlikten uzak bu sistem tekrar incelenerek güncelleştirilmelidir.

7.2 Üniversitelere Giriş:

7.2.1 Genel Durum:

1981-82 Ders yılı başında Türkiye'de 19 üniversite 183 fakülte, 20 Akademi ile toplam 126 olmak üzere çeşitli düzeylerde eğitim yapan yükseköğretim kurumu vardı.

1991 yılı sonuna gelindiğinde 29 üniversite ile 212 fakülte, 219 yüksekokul, 118 enstitü eğitim-öğretim yapar hale gelmiştir. Buna göre 1991 yılında üniversite sayısının %52, fakülte sayısına %15, yüksekokul sayısında %73 artış sağlanmıştır. Daha sonra yükseköğretime olan yoğun talep dikkate alınarak, Temmuz 1992'de 21 yeni üniversite ve 2 yüksek teknoloji enstitüsü kurulmuştur. Bunun yanı sıra mevcut üniversitelerin bünyesinde de yeni fakülte, yüksekokul ve enstitüler kurulması kararlaştırılmıştır.

Ayrıca 1993 ve 1994 yılında kurulan iki yeni devlet üniversitesiyle birlikte 1995 sonbaharı itibariyle ülkemizde üniversite sayısı 3'ü vakıf olmak üzere 56'ya, fakülte sayısı 440'a, yüksekokul sayısı 525'e ve enstitü sayısı da 224'e ulaşmıştır.

Böylece 1992 yılı başına göre üniversite sayısında %100, fakülte sayısında %108, yüksekokul sayısında %140, enstitü sayısında %90 artış gerçekleştirilmiştir.

Haziran 1996'da kurulan 5 yeni vakıf üniversitesi ile üniversite sayısı 61'e yükselmiştir.

1981-1982 eğitim-öğretim yılında 54.818 olan örgün öğretim kontenjanı, on yıllık dönemde ancak %95'lik bir artışla 106.664'e yükseltelebilmıştır. Buna karşılık 1994 yılında örgün öğretim kontenjanı 214.223'e yükselerek 1991 yılına göre %108'lik bir artış göstermiştir. Ayrıca, açıköğretim kontenjanları iki yıllık dönem içerisinde 165.000 seviyesinden 570.500'e çıkartılarak bu alanda da %245'lik bir artış gerçekleştirilmiştir.

Üniversitelerimizde 1981-1982 eğitim-öğretim yılında 224.571'i örgün 13.766'sı açık olmak üzere 238.337 öğrenci kayıtlı iken, 1991-1992 eğitim-öğretim yılında bu sayı 464.302'si örgün ve 289.745'i açık olmak üzere 754.047'ye ulaşmıştır.

Yükseköğretime olan yoğun talep üzerine alınan çeşitli tedbirler ve ikinci öğretimde yaratılan 40 bin yeni örgün öğretim kapasitesi ile 1994-1995 ders yılında 740.000'i örgün, (52.542 lisans üstü öğrenci dahil) 438.928'i açık öğretimde olmak üzere yükseköğretimdeki öğrenci sayısı 1.178.928'e çıkartılmıştır. 1995-1996 öğretim yılının başı itibariyle elimizdeki rakamlara göre örgün öğretimde 814.538 (71.442'si lisans üstü öğrencisi), açıköğretimde 625.669 olmak üzere toplam 1.440.207 öğrenci öğrenim görmektedir. Bugün yükseköğretimde mevcut olan örgün öğrenci sayısı 1981 yılındaki öğrenci sayısının 3.5 katı dolayındadır.

Öğrenci kontenjanı ve kayıtlı öğrenci sayılarında gerçekleşen artışa paralel olarak 1981 yılından bu yana yükseköğretim okullaşma oranlarında da sürekli artışlar sağlanmıştır. 1981-82 ders yılında okullaşma oranı (açıköğretim dahil) %5,9 iken, on yıl içinde yaklaşık 10 puanlık bir artış göstererek 1991-92 ders yılında %16,0'ya ulaşmıştır. Bu tarihten sonra yükseköğretim kapasitesinin artırılması yönünde Cumhuriyet tarihimizin en büyük ve en kapsamlı atılımının sonucu olarak 1994-95 eğitim-öğretim yılında okullaşma oranı %23'e yükselmiştir. Bunun %15,0'lik kısmı örgün öğretime aittir. Bu düşük bir orandır. Gelişmiş ülkelerde %30'lardan başlayarak %55-60'a kadar çıkmaktadır.

1983-1996 döneminde bir yükseköğretim kurumuna yerleştirilen öğrenci sayısı 105.246'dan 384.885'e yükselmiş, açıköğretim yerleştirilenlerin payı 1993'de %58,3'e yükseldikten sonra 1994'de %44,7'ye, 1995'de %43,7'ye, 1996'da da %43,6'ya düşmüştür.

Yerleştirilen öğrencilerin başvurulara oranı 1983'de %29,1 iken, 1989-1991 döneminde %23 civarına düşmüş, 1995'de ise %30,4'e yükseldikten sonra 1996'da %27,5'e düşmüştür.

1996 yılı rakamlarına bakıldığında iki yıllık önlisans ve dört veya daha çok yıllık lisans düzeyindeki örgün öğretim programlarına yerleştirilenlerin o yılki lise son sınıf öğrencilerinin %40'ına, açıköğretimle birlikte toplam yerleştirilenlerin ise o yılki lise son sınıf öğrencilerinin %71'ine karşı geldiği görülmektedir.

Açıktır ki yukarıda sıraladıklarımız, öğrencilerimizin yüksek öğretime yerleştirilmedeki istatistiki değerlerdir. Bu kadar büyük bir öğrenci kitesinin üniversite eğitiminde pek çok sorunları olduğu açıktır. Şimdi bu sorunlara başlıklar itibarı ile değinelim.

7.2.2 Yüksek Öğretim Öğrencilerinin Barınma ve Beslenmesi

Yüksek öğretime ayrılan bütçe ödenekleri ile öğrenci başına bütçe ödeneğinin yıllara göre değişimi Tablo:14'de gösterilmiştir. Bu tablolardan da görüldüğü gibi, yüksek öğretime ayrılan bütçe ödenekleri 1993'te son yılların en yüksek değerine ulaştıktan sonra, 1994 ve 95 yıllarında reel olarak %20'ye varan oranlarda düşmüştür. Buna paralel olarak 1995 yılında örgün öğretim öğrencisi başına harcama 1230 ABD dolarına, açık öğretim öğrencileri dahil, toplam öğrenci başına harcama 604 ABD dolarına gerilemiştir. Tablo 15'ten de görüleceği gibi yatırım ödeneklerinin payı 1995'de %34.7'ye gerilemiştir.

Üniversitelerimizde beslenme işlevi genelde tek öğün yemekle gerçekleşmektedir. Bu tek öğün yemek pek çok üniversitede özel sektöre verilmiş, özel sektör farklı fiyatlarda yemek veren lokantaları üniversitelerimizde açmıştır. Üniversiteler, vakıflardan, döner sermayeler ve devletin yemek için ayırdığı fonlardan faydalanarak yemek sorununu halletmeye çalışmaktadırlar.

Yemek, hizmetlerinde kalitesinin ve sunumun yetersiz olduğu,

Üniversitelerin kendi olanak ve personeli ile verdiği yemeğin kaliteli ve yenilebilir fiyatta olduğu,

Öğrenciler arasında üniversite içinde farklı fiyatlı yemek uygulamasının iyi karşılanmadığı Kurulumuzun öğrenciler arasında yaptığı anketten anlaşılmaktadır.

Barınma (yurt) sorunlarına gelince;

Kredi ve Yurtlar Kurumu, başvuruda bulunan her öğrenciye öğrenim bursu vereceğini açıklamıştır. Bu burs şuan için 1.500.000.-TL. olup yetersizdir.

Yurtlar sayıca yetersizdir. İsteyen her öğrenci yurtlarda yer bulunmamaktadır.

Kalite, temizlik ve hizmet yönünden de Kredi Yurtlar Kurumu yurtları istenen düzeyde değildir.

Vakıf, dernek ve diğer tüzel kişilerle gerçek kişiler tarafından yaptırılıp işletilen yurtların yönetim ve işletmesinin devletin temel ilkelerine uygun olarak yürütülmesi için gerekli etkili denetim devletçe yerine getirilmelidir.

Bu açıklamalardan sonra;

1- Yurtlar kesinlikle üniversitelere devredilmelidir.

2- Devlet, öğrencisine, vakıf üniversitelerine gösterdiği mali destek gibi yeterli ve çağdaş barınma-beslenme desteğini arttırmalıdır. Bütün çağdaş ülkelerde bu böyledir.

3- Devlet öğrencilerin sıkıntılarını giderecek önlemlerini acilen alamadığı takdirde gençlerimiz eğitim-öğretim ortamına yabancı mihrakların etkisine hedef olacaktır.

7.2.3 Üniversitelerdeki sosyal, kültürel, sportif faaliyetler, örgütlenmeler ve öğrencilerin yönetime demokratik katılımları:

Bu konuda kurulumuz üniversite öğrencileri arasında yaptırdığı bir anketi burada zikredecektir.

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİ YÜKSEK ÖĞRETİM VE EĞİTİM SÜRECİNE NASIL BAKIYORLAR...

T.B.M.M. Yükseköğretim Sorunları Araştırma Komisyonu çalışmaları çerçevesinde. Komisyon üyeleri bir anketle yükseköğretim ve eğitim sürecine öğrencilerin nasıl bakmakta olduklarını saptamıştır. Bu anketin özet bulguları ve sonuçları aşağıda sunulmuştur.

Anket iki üniversitede 200'er olmak üzere toplam 400 öğrenci denek ile yüz yüze yapılan görüşmelerle gerçekleştirilmiştir.

1. Öğrenciler büyük mali fedakarlıklarla Üniversite Hazırlık Kurslarına devam ediyorlar, özel ders alıyorlar; ancak genellikle, arzu etmedikleri Fakültelere kayıt olma zorunda kalıyorlar; bu nedenle de geleceğe umutsuz bakıyorlar...

Öğrencilerin %86'sı üniversiteye girebilmek için üniversite hazırlık kurslarına devam etmişler. Bu oran, İstanbul ve Ankara'da aynı düzeydedir. Üniversiteye hazırlık için özel ders alanların oranı ise /20'dir. (Bu oran İstanbul'da %26, Ankara'da ise %16'dır.)

Öğrencilerin üçte ikisi (%67'si), böylesine maddi fedakarlıklarla girebildikleri üniversitelerin kayıt oldukları fakültelerinden memnun olmadıkları; olanak olsa, devam etmekte oldukları fakülteyi değiştirmeyi tercih edeceklerini belirtmişlerdir.

Belki biraz da bu nedenlerle; öğrencilerin sadece %42'si, almakta oldukları eğitimin mezuniyetten sonra kendilerine uygun bir çalışma ve geçim olanağı sağlayacağını düşünmekte; gerisi geleceğe umutsuz bakmaktadır.

2- Öğrenciler genellikle mevcut üniversite ortamından memnun değiller; devam etmekte oldukları üniversitelerden beklediklerini bulamadıklarını; eğitim kalitesinden memnun olmadıklarını belirtmekteler...

Öğrencilerin sadece %1'i (İstanbul'da %1, Ankara'da %0.6'sı) üniversiteden beklentilerinin tam olarak gerçekleştiği düşüncesindedir.

Beklentilerinin oldukça veya yeterince gerçekleştiğini beyan edenlerin oranı ise toplam %30'dur. (İstanbul'da %34, Ankara'da ise %26'dır.)

Toplam öğrencilerin %50'si ise beklentilerin çok az bir bölümünün gerçekleştiğini, %19'u ise hiç gerçekleşmediğini belirtmişlerdir. Özetle öğrencilerin üçte ikisi üniversitelerden memnun değildir; beklediklerini elde edememişlerdir.

Öğrencilerin %62'si üniversiteden beklentilerinin gerçekleşmemesini eğitim ortamının yetersizliğine bağlamaktadır. Eğitim altyapısı ve öğretim üyesi öğrenci ilişkilerinin yetersizliği ile eğitimde kalite düşüklüğü ve sınıfların kalabalık olması olguları, eğitim ortamının yetersizliğinin eşdüzeyde ki temel kaynakları olarak belirtilmektedir. Ankara'da sınıfların kalabalık olması, İstanbul'da ise eğitimin altyapı yetersizliği, öğrenciler tarafından en önemli eksiklikler olarak gösterilmektedir.

Öğrencilerin dörtte üçü, üniversitelerinde proje ağırlıklı çalışmaların yeterince yapılmadığı, teorik derslerin gerçek yaşam ile gerektiği ölçüde bağlantı kuramadığı görüşünü taşımaktadır.

3- Öğrenciler; üniversitelerin çağdaş eğitim koşulları yaratması gerektiğini; devletin üniversitelere sağlamakta olduğu mali kaynakları öncelikli olarak araştırmaya ve bilgi üretimine harcanması gerektiğini düşünmektedir...

Öğrenciler üniversitelere ayrılan kaynakların öncelikli olarak, sırasıyla, akademik araştırmaya, öğrenciye daha çok ve kaliteli bilgisayar kullanım olanağı sağlanmasına ve kütüphanelerin geliştirilmesine harcanmasını istemektedir.

Öğrenciler çağdaş eğitimdeki gelişmelere ayak uydurulmasını, üniversitelerin araştırmaya öncelik veren kuruluşlar haline gelmelerini, kendilerine sağlamakta olan bilgisayar olanaklarının artırılmasını talep etmektedirler. Öğrencilerin bu konudaki duyarlılıkları kendilerine yönelik öğrenim bursu taleplerinin dahi önünde gelmektedir. Böylelikle öğrenciler, araştırma ve bilgi üretimi alanlarında halen mevcut uygulama ve koşulların yetersizliğinden duydukları hoşnutsuzluğu vurgulamış olmaktadır.

4- Öğrenciler; üniversitelerin özgür düşünce ve yaratıcı kişilik ortamı sağlanmasını; öğrenci derneklerinin özgürce oluşturulabilmelerini; zorunlu olmadıkça üniversite içinde emniyet güçlerinin görev yapmamalarını istemektedir...

Özgür üniversite ortamının olmamasını, üniversiteden beklentilerinin gerçekleşmemesinin temel nedenleri arasında saygın öğrenciler, üniversitelerinde özgür düşünce ve yaratıcı kişilik ortamının olmamasından yakınmaktadır.

İstanbul'da ki öğrencilerin %19'u, Ankara'dakilerin ise sadece %10'u üniversitelerinde mevcut özgür düşünce ve yaratıcı kişilik ortamından memnun. Diğerleri ise böyle bir ortamın mevcut olmadığı görüşündeler.

Öğrencilerin %84'ü öğrenci derneklerinin kurulmasına olumlu yanıt vererek (%13'ü soruyu yanıtsız bırakmış, sadece %4'ü olumsuz olarak yanıtlamıştır); %66'sı ise üniversite içinde daimi görevli polis bulunmasına karşı çıkarak (%17 polisin devamlı bulunmasına evet derken, diğer %17'si soruyu yanıtsız bırakmıştır), özgür üniversite ortamına verdikleri önemi dile getirmişlerdir.

5- Öğrenciler; üniversitelerde sosyal ve kültürel etkinlikleri yetersiz bulmakta; bu eksikliğin öğrenciler arasında kaynaşmayı engellediğini düşünmektedir...

Öğrenciler, sosyal ve kültürel etkinliklerin yetersizliğini üniversitelerin ikinci en önemli eksikliği olarak görmekte; üniversitelere aktarılan kamu kaynaklarının dağılımında kültürel faaliyetlerin desteklenmesini en öncelikli dördüncü alan olarak belirlemekteler.

Öğrencilerin ancak %32'si öğrenciler arasındaki kaynaşma düzeyini yeterli görmektedir. Diğerleri ise yeterli kaynaşma olmadığı kanaatindedir. Bu olumsuzluğun kökeninde, öğrenciler arasında yabancılaşmanın oluşumunda, üniversitelerde yeterli sosyal ve kültürel etkinliklerin gerçekleştirilememesinden yatamakta olduğu açıktır.

Öğrenciler; aralarında kaynaşma eksikliğine neden olan etmenler olarak, ekonomik, kültürel, inanç ve değer yargı farklılıklarının eş düzeyde önem taşıdığını düşünmekteler.

6- Öğrenci yurtları ihtiyacı karşılamamakta; bu nedenle, üniversite öğrencileri apartıman dairelerine yerleşmek zorunda kalmaktalar...

Öğrencilerin yarısı (%52'si) ailelerinin yanında kalmaktadır. Yurtta kalanların oranı ise sadece %21'dir. (İstanbul'da %25, Ankara'da %17). Diğer üniversite öğrencileri kiraladıkları apartıman dairelerinde barınmaktadır.

7- Öğrenciler, genellikle; yüksek öğrenimin bedelsiz olmasını; öğrenci payının artırılmamasını; ailelerine maddi açıdan yük olmamak ve eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması için mezuniyetten sonra geri ödeyebilecekleri, uygun koşullu yeterli kredi olanaklarına sahip olmalarını talep etmekteler...

Öğrenciler kendilerinden istenen üniversite giderlerine maddi katkıya genellikle olumsuz bakmakta; böyle bir maddi katkıya genellikle olumsuz bakmakta; böyle bir maddi katkı söz konusu olacaksa, oranlarda, bugünkü %3 ile %6 arasındaki boyutların aşılmasını istemektedir. Öğrencilerin yarıya yakın bölümü ise; (Ankara'da %55'i, İstanbul'da %33'ü) yüksek öğrenimin tümüyle parasız olmasını talep etmektedir.

Buna karşı, toplam öğrencilerin %16'sı öğrenci katkı payının %10'a, %8'i ise %20'ye çıkartılmasını öngörmektedir. Diğer bir %10'luk bölüm öğrenci ise, öğrenci katkı payının, üniversite toplam giderlerinin %50'si düzeyinde tesbit edilmesinde sakınca görmemektedir.

Öğrencilerin çok büyük çoğunluğu (%82'si) mevcut öğrenim kredisi uygulamasını yetersiz bulmaktadır. Öğrencilerin %68'i, ailelerine yük olmadan yüksek öğrenimlerini tamamlayabilmeyi arzulamakta; bu amaçla mezuniyetten sonra geri ödeyebilecekleri yeterli ve uygun kredi olanaklarına sahip olmak istemektedir.

Halen, öğrencilerin yaklaşık yarısı (Ankara'da %55'i, İstanbul'da %34'ü), halen 1.5 milyon gibi çok düşük düzeyde olan öğrenim kredisinden yararlanmaktadır.

8- Öğrencilerin kılık kıyafeti eğitilm-öğretimde sorun haline getirilmemeli; öğrenci kıyafeti ile değil başarısı ile değerlendirilmeli

8. AÇIK YÜKSEKÖĞRETİMİN SORUNLARI

8.1 Açıköğretim Sistemi Nedir?

Eğitim ihtiyacının artması ve okullardaki kapasitenin buna cevap verememesi karşısında, yeni iletişim teknolojileri kullanılarak, büyük kitlelere eğitim hizmeti sağlama modeli açıköğretim'dir.

Bu modelin dayandığı üç temel boyut vardır.

- Kendi kendine öğrenmeyi sağlayan ders kitapları,
- Kitaplara destek sağlayan radyo, televizyon, video bandı, bilgisayar programı gibi malzemeler,
- Gerekli hallerde, öğrencilerin öğretim elemanları ile biraraya gelmelerini sağlayan akademik danışmanlık sistemi.

Yüzbinlerce öğrenciye ders kitabı, televizyon ve radyo programı hazırlamak, sınavlarını yapmak, akademik danışmanlık hizmeti vermek, ileri bir teknoloji ve yetmişmiş eleman gerektirir. Bu yüzden bu hizmeti veren kurumların, çok ileri televizyon ve radyo program yapım ünitelerine, basımevlerine bilgi işlem sistemleri ile teknik ve akademik personele ihtiyacı vardır.

8.2 Açıköğretim Hangi Durumlarda Uygulanır?

Açıköğretim sistemi kendiliğinden ortaya çıkmış bir uygulama değildir. Bu sistem aşağıda sıralanan nedenlerin ürünüdür.

- Her düzeyde eğitime olan talebin artması ve örgün eğitimin buna cevap vermemesi,
- Geleneksel eğitim uygulamaları ile aşılamayan eğitim sorunlarını yeni iletişim teknolojileri kullanarak ve çok ortamlı yaklaşımla çözme eğilimi,
- Her isteyene, hayat boyu eğitim sağlama görüşü.

8.3 Dünyada ve Türkiye'de Açıköğretim Uygulamaları

Burada iki önemli noktayı vurgulayalım.

Birincisi, açıköğretim, örgün öğretim yanında başvuru olan ikinci sınıf bir öğretim değildir. Çünkü açıköğretim uygulamalarından, özel olarak hazırlanmış ders kitapları, televizyon, radyo ve bilgisayar programları kullanılır. Gerekli hallerde alanda en yetişmiş öğretim elemanlarının sunduğu akademik danışmanlık faaliyetleri vardır. En yeni ölçme ve değerlendirme metodları kullanılır. Böyle bir sistem çok modern bir donanımına sahiptir.

İkincisi, açıköğretim fakir ülkelerin başvurduğu bir öğretim şekli de değildir. Üstelik bu sistem öncelikle dünyanın en zengin ve sanayileşmiş ülkelerinde uygulamaktadır.

8.3.1 Dünyada Açıköğretim Uygulamaları

Dünyanın birçok ileri ülkesinde açıköğretim yapan kurumlar vardır. Bunlar, öğretmen eğitimi de dahil olmak üzere çeşitli düzeylerde ve alanlarda eğitim yapıyorlar.

Amerika Birleşik Devletleri, Avrupa Konseyi, İngiltere, Japonya, Almanya, Fransa, Kanada, Hindistan, İsrail bu ülkelerin bazılarıdır.

8.3.2 Türkiye'de Açıköğretim Uygulamaları

Türkiye'de ilk uygulama 1960 yılında kurulan "Mektupla Öğretim Merkezi"dir. Bu merkez 1974 yılında "Mektupla Öğretim Okulu"na dönüştürülerek öğretmen yetiştirmeye yönelik programlar uygulamıştır.

"Deneme Yükseköğretmen Okulu" Matematik, Fizik, Kimya ve Biyoloji alanında en yeni teknolojileri kullanarak öğretmen yetiştirmeye başlamış. 1974-1975 öğretim yılında faaliyet göstermiştir.

Yaygın Yükseköğretim Kurumu diğer bir açıköğretim girişimidir.

Öğretmen eğitimi alanında 75 bin öğrenciye hizmet vermeyi amaçlayan bu çalışmalar 1982 yılında 2547 Sayılı Yükseköğretim Yasası'nın çıkışına kadar sürdü. Yasanın çıkışıyla uzaktan öğretim alanında yeni bir oluşum başladı. Bu da Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi'dir.

8.4 Açıköğretimin Yönetim, Kaynak ve Öğrenci Sorunları

Açıköğretimin tüm sorunları Türk Yükseköğretimin sorunları ile aynı boyuttadır. Açıköğretimimizin de kaynak sorunları, YÖK ile ilgili sorunları, altyapı ve tesis sorunları vardır. Bu sorunlara ek olarak Açıköğretim Fakültesi'nin İletişim-Radyo-Televizyon-Yayın sorunları da vardır.

Açık öğretim öğrencileri için en büyük sorun; Açıköğretimin ikinci sınıf ve gidilmemesi gerekli bir yükseköğretim olma psikolojik sorunudur ki bu sorun otoritelerce ivedi olarak çözülmelidir. Tablo:10 incelendiğinde Açık öğretim kontenjanlarının çoğunlukla dolmadığı görülmektedir.

İyi eğitim, iyi diploma ve ayrımsız işe yerleştirme koşullarının yaratılması, en azından ön fikirler bu yüksek öğretim biriminden mezun olanlara rekabet imkânının önlenmesi yolundan vazgeçilmelidir.

Açıköğretimin yurtdışı büroları ile yurtiçi büroları daha etkin hale getirilmeli, kendi kendine yetme koşulları yaratılmalıdır.

8.5 Açıköğretim Öğrencilerinin Sorunları

Kurulumuz çalışma süresi içerisinde Açıköğretim öğrencilerinin sorunlarını bir anketle saptama yoluna gitmiş ve anket bulgularını raporda vermeyi uygun bulmuştur. Görülüyor ki öğrenciler diğer öğrencilerle eşit bir öğretim, eşit bir tanınma en azından eşit koşullarda işe giriş sınavlarında rekabet istemektedirler. (Bkz.EK:I)

9. VAKIF ÜNİVERSİTELERİ VE SORUNLARI

9.1 Genel Durum:

Yüksek Öğretim Teşkilâtı Hakkında 41 Sayılı Kanun Hükmündeki kararname ile 1992'de Bilkent Üniversitesi, Kadir Has Üniversitesi ve Koç Üniversitesi kurulmuş, 1994 yılında ise, Başkent Üniversitesi adı ile bir vakıf üniversitesi kurulmuştur.

Ancak Has Üniversitesi kuruluşunu kanunun tanıdığı süre içinde tamamlayamamış, 1996 yılında kuruluşun vazgeçtiğini bildirerek üniversiteyi kuramayacağını bildirmiş; Yüce Meclis bir kanunla durumu onaylamış, ancak Cumhurbaşkanı kanunun bu maddesinin de incelenmesi için kanunu yüce meclise iade etmiştir.

TBMM 7 Haziran 1996 tarih ve 22659 sayılı Resmi Gazete'nin Yükseköğretim Kurumları Teşkilâtı Hakkında 41 Sayılı Kanun Hükmündeki kararnamenin değiştirilerek kabulüne dair 2809 Sayılı Kanun'a Ek maddeler ekleyerek,

Işık Üniversitesi

Fatih Üniversitesi

Sabancı Üniversitesi

İstanbul Bilgi Üniversitesi

Yeditepe Üniversitesi

olmak üzere beş adet vakıf üniversitesinin açılmasına karar vermiştir.

Bu yeni vakıf üniversitelerinin bir kısmı kuruluşlarını tamamlamış, fakat kurulumuzun incelenmeleri aşamalarında sadece ilk kurulan üç vakıf üniversitesi incelenebilmiştir.

9.2 Vakıf üniversitelerinin öğrenci potansiyeli

1994-95 yıllarında Başkent Üniversitesi 24; Bilkent 164 öğretim üyesine sahip iken adigeçen Başkent Üniversitesi'nin 15; Bilkent Üniversitesi'nin ise, 6660 öğrencisi olduğu görülmektedir.

1995-96 yılında ise; Başkent 204, Koç 615, Bilkent 6531 kayıtlı öğrenciye ulaşabilirken, öğretim üyesi sayıları; Başkentte 32, Bilkentte 175, Koç Üniversitesi'nde sadece 12'dir.

Kurulumuzun inceleme döneminde Vakıf Üniversitelerinin öğrenci sayıları Türk Yükseköğretim öğrenci sayılarının çok az bir miktarını oluşturmaktadır. (Bkz.Tablo:3)

9.3 Vakıf Üniversiteleri Yetkilileri ile Görüşmeler:

Adigeçen üniversitelerin Rektörleri ile kurulumuzun yaptığı toplantılarda bu üniversitelerden Başkent Üniversitesi Rektörü; Üniversitesinin "Devlet

üniversitelerinden mezun bilim adamları ile kurulduğunu, özellikle sağlık alanında örgütlenen tek vakıf üniversitesi olduğunu, artan öğrenci sayısı ve ülkenin yetmişmiş insan sorunu gözönüne alındığında, üniversitenin yaşamda bir "çeşit" yarattığını, amaçlarının eşit bir üniversite yaratmak olduğunu belirtti" ve şöyle devam etti:

"Özetle, devlet üniversitelerindeki değişik belki de üniversite için bürokratik sıkıntılar üniversitelerin bizim düşündüğümüz düzeyde başarılı olmasını engellemektedir. O nedenle, diğer uygar ülkelerde olduğu gibi değişik alternatifler gündeme getirilmiş ve hepimizin çok iyi bildiği gibi, 82 yasasında vakıf üniversiteleriyle ilgili 130 uncu maddede çok önemli bir başlangıç yapılmıştır. Ben, bunu koyanlara da, yasayı çıkaranlara da, hakikaten teşekkürü bir borç biliyorum. Bu sayededir ki, hani hep söylüyoruz ya, bir yerde yükseköğretimde-peki kelimeyi sevmiyorum ama- bir rekabet veyahut da bir yarışçılık başlayabilmiştir.;

Başkent Üniversitesi 1993'te kuruldu, yalnız o zamana kadar 1980'de kurulan Türkiye Organ Nakli ve Yanık Tedavi Vakfı vardı; daha sonra, 1986'da Haberal Eğitim Vakfı kuruldu ve biz, 1980'den bu yana, özellikle transplantasyonla ilgili sağlık kuruluşları oluşturmaya başladık. Bahçelievlerde önce bir diyaliz merkezi, daha sonra hastane, sonra İstanbul'da, İzmir'de, Adana'da ve nihayet Ayaş'ta geniş kapsamlı bir ağ kurmaya çalıştık ve öyle bir noktaya geldik ki, hem sağlık hizmeti veriyoruz hem eğitim veriyoruz. Dedik ki, bunu acaba daha geniş kapsamlı, toplumumuza daha sağlıklı bir şekilde veremez miyiz? Nihayet, üniversite Eylül 1993'te 515 sayılı Kararnameyle kuruldu.

Şimdi, kuruluş yasasında, Başkent Üniversitesi'nin beş tane fakültesi var. Bunlardan bir tanesi Tıp Fakültesidir; diğerleri Fen Edebiyat, İktisadî ve İdarî Bilimler, Mühendislik, Güzel Sanatlar ve Tasarım olmak üzere beş fakültesi vardır. Bugüne dek, dört fakültesi, birisi Tıp Fakültesi mezuniyet sonrası olmak üzere açılmış durumdadır. Altı tane yüksekokulu, bunlardan ikisi dört yıllık olmak üzere açılmış durumdadır; diğerleri rektörlüğe bağlı, iki senelik yüksekokullar; bir de İngilizce hazırlık bölümümüz açılmış durumda. Yani, şu anda Başkent Üniversitesi 13 ayrı bölümde eğitim faaliyetlerini sürdürüyor, 202 öğretim üyesi ve yardımcısı vardır; toplam üniversitede çalışan personel sayısı da 1.386 civarındadır."

Bilkent Üniversitesi Rektörü ile yapılan görüşmede; sorunun kaliteli insan yetiştirmek olduğunu, bu nedenle seçkin davranmaya çalıştıklarını bunun için üniversitelerinde çağdaş iletişim ve bilgi üretme araçlarını etkin kullandıklarını bunu isteyene açmak istediklerini, amaçlarının üniversitelerdeki yetmişmiş bilim adamlarını alarak üniversitelerin içini boşaltmak istemediklerini, ancak öğretim üyelerine yetecek düzeyde ücret verdiklerini, bilimsel araştırmalara dünya çapında etkin bir

şekilde katıldıklarını Üniversitelerinin görünür, belirleyici bir sorunu olmadığını belirtti." (Bkz.Ek:III)

Koç Üniversitesinin belirgin sorunları arasında ise;

"Koç Üniversitesi'nin 1992 yılından beri çözülememiş tek fakat son derece önemli bir sorunu vardır. 26 Nisan 1992 tarihli Bakanlar Kurulu kararı ile Koç Üniversitesi'ne tahsis edilen İstanbul İli, Sarıyer İlçesi, Rumelifeneri köyü hudutları içinde bulunan 193 hektarlık arazinin imar izninin bugüne kadar alınamamış olması kampüs inşaatını geciktirmiştir. İstinye'deki geçici tesislerin kapasitesinin sınırlı olması nedeniyle Üniversitenin öğrenci kontenjanlarını düşük tutma zorunluluğu devam etmektedir. Açılması planlanmış Mühendislik Fakültesi'nde aynı nedenle henüz kurulamamış" olduğu tespit edilmiştir.

9.4 Kurulun Vakıf Üniversitelerine İlişkin Tespitleri:

a- Vakıf Üniversiteleri, yüksek öğretim üyesi ücretleri ile Türk Üniversite yapısında haksız bir rekabeti yaratmış, üniversitelerin içini boşaltma yönünde üniversitemizi zora sokmuştur.

Yetişmiş insan gücünün bu üniversitelere transferinde, yetiştigi üniversiteye, bu bilim adamlarının kaybindan dolayı, telafi edici yasal ve parasal önlemler alınması düşünülmelidir.

b- Vakıf Üniversitelerine devlet yardımı şarttır. Kanun "Devlet yardımının miktarı katma bütçeli Devlet Yükseköğretim kurumlarına o yıl tahsis edilen toplam bütçe ödeneklerinin örgün öğrenci sayısına bölünmesi ile elde edilen miktarın ilgili vakıf yüksek öğretim kurumunda okuyan öğrenci sayısı ile çarpılması ile bulunacak meblağın yarısını geçemez." şeklinde belirlemiştir.

Bu ise devletin bütçesinden vakıf üniversitelerini %50 oranında finanse etmesidir. Devlet bu taahhüdüne herhangi bir sınırlama, alınacak ve yetiştirilecek öğrencilerin ana bilim dallarına (Fen, Sosyal Bilimler, Ekonomi, Siyasal Bilgiler) gibi bir planlama ve yönlendirme yapmadan, sadece öğrenci başına bu ödeneği vereceğini taahhüt etmiştir. Doğrusu, devlet vakıf üniversitelerindeki eğitim için, insan gücünün planlamasının dağılımını özendirme ve teşvik sistemleri ile belli oranlar belirleyerek yönlendirmeliydi. Bu vakıf üniversitelerine yardım kanunu ile yapılamamıştır.

c- Vakıf Üniversitelerine, hükümet kararları ve Belediye kararları ile, çeşitli büyüklüklerde arazi, bina ve diğer ekler bağışlanmakta, tahsis edilmekte veya kiralanmaktadır. Bu kamu mallarının yerinde ve amacına uygun şekilde kullanımının ciddi bir şekilde denetlenmesi gerekir. Vakıf üniversitelerine tahsis edilen alanlar orman ise, ormanın korunması için gerekli her türlü tedbirler alınmalıdır.

d- Rekabeti arttırmak uğruna Devlet Üniversitelerinin ikinci planda kalması gibi bir handikapa yol açılmamalı; devlet üniversiteleri vakıf üniversiteleri ile yarışılırken adil ölçülerden hareket edilmelidir.

e- Vakıf Üniversiteleri, her türlü vergi indirimi, gümrük indirimi, elektrik-su ve diğer alt yapı indirimleri ile donatılırken, bunların denetimi-çağdaş, bilimsel ve ülkenin bütünlüğünü bozacak, ülkeyi geriye götürecek temel kavramlara ters düşecek durumlardan korunacak yapıya kavuşturulmalıdır.

f- Vakıf üniversitelerinin öğrenciden aldıkları ücretler toplumun ödeyebileceği seviyeleri aşmamalıdır.

g- Belli sahalarda eksik bilgili ve fazla sayıda eleman yetiştirerek o sahalarda yetişmiş insan enflasyonu yaratılmamalıdır.

h- Öğretim elemanlarının, kurulmuş bulunan Vakıf Yüksek Öğretim kurumlarına destek ve katkı sağlamak için görevlendirilmeleri için yasal düzenlemeler yapılmalıdır.

ı- Türk yüksek öğretimi 1970'lerde bir "Özel Okullar" furyası yaşamış, bu okullar sonra Devlet Üniversitelerine bağlanarak entegre edilmeye çalışılmıştır.

Türk yüksek öğretiminin bundan çıkaracağı büyük dersler vardır. Bu dersler ışığında Vakıf Üniversiteleri, her yönü ile devletin denetiminde olmalı ve Devlet denetimi elden bırakmamalıdır.

10. SONUÇ VE ÖNERİLER

Kurulumuz araştırmalarına ilişkin sonuç ve önerilerini aşağıdaki şekilde saptamıştır.

10.1 Yüksek Eğitim ve Öğrenim Sorunları; Yeniden Yapılanma İçin Öneriler

a- Üniversitelerimizin sayıları artıyor; ancak, ne eğitim kalitesi yükseliyor , ne de yükseköğrenimin sorunları azalıyor

- Devlet üniversitelere, eğitim sektörüne ve araştırmaya yeterince kaynak ayırmamaktadır. Yükseköğrenim bütçesinin 1996 yılı Konsolide Bütçesi içinde ki payı sadece %2.6; GSMH içindeki payı ise %0.8'dir.

- Mevcut üniversite yapısı hantal, verimsiz ve pahalıdır;

- Üniversitelerde eğitim kalitesi genellikle yetersizdir;

- Özellikle sosyal bilimlerde eğitim bir konferans niteliğine dönüşmüştür;

- Üniversiteler adeta liseleşme sürecine girmişlerdir;

- Üniversiteler bilim üreten ve bilimi paylaştan öğretim ve araştırma merkezleri işlevini görememekte; araştırmaya yeterince kaynak ayıramamakta; gerekli bilim ortamı yaratılamamaktadır.

- Güncel teknolojik gelişmelere ayak uyduramayan üniversiteler, doğal olarak kendilerini yenileyememektedir.

- Orta öğretim sistemindeki, özellikle lise düzeyinde, mesleki teknik eğitim sistemindeki yetersizlikler üniversitelerin önünde tıkanmaya neden olmaktadır:

- Üniversiteye hazırlık amaçlı dershaneler lise eğitimini ikame eden, öğrenciler açısından kaynak ve zaman israfına neden olan, hızla el atılması gereken bir sürece dönüşmüştür.

b- Eğitim Kamusal Sorumluluk Alanıdır

- Eğitim hakkı temel insan haklarındanır.

- Eğitim bir kamusal sorumluluk alanıdır. Bu nedenle devletin eğitim hizmeti ilke olarak bedelsiz olmalıdır. Oysa, eğitim katkı payı harcı ile paralı eğitim sistemi kökleşmekte; eğitimde fırsat eşitliği giderek daha bozulmaktadır;

- Gençlerine eğitimde fırsat eşitliği sağlamak; bütün çağdaş ülkelerde kaliteli ve yeterli eğitim olanakları sağlamak devletin temel görevleri arasındadır. Türk yüksek öğretiminde de bu sağlanmalıdır.

- Ailelerin mali olanakları, ülkenin çeşitli yörelerindeki gençlerin eğitimlerinin önünde engel oluşturmamalıdır. Bu alandaki eşitsizlikleri devlet katkısı ile gidermek sosyal devlet olmanın gereğidir.

Bu amaçla devlet; başarılı öğrencilere karşılıksızlık burs; talep eden tüm öğrencilere de, öğrenimlerine devam ettikleri sürece, uygun koşullu ve yeterli kredi olanaklarına kavuşturulmalıdır.

- Öğrenciler, çağdaş yaşam koşullarına sahip, yeterli yurt olanaklarına kavuşturulmalıdır, etkin olarak denetlenmeli; bunlar dahil tüm özel yurtlara giriş koşulları da YURTKUR sistemi içine alınmalıdır.

c- Nasıl Bir Üniversite Hedef Alınmalıdır

- Demokratik, özgür, özerk, üniversite;
- İdari, akademik ve mali özerkliği olan üniversite;
- Araştırma yapan ve bilim üreten üniversite,
- Kaliteli ve çağdaş eğitim sağlayan, bilimi yayan üniversite;
- Düşünce ve inanç özgürlüğünün simgesi olan üniversite;
- Devlet otoritesi ve akademik oligarşi içinde tıkanmayan üniversite;
- Katılımcılık, dinamizm, üretkenlik ve rasyonellik ilkelerini gözetilen üniversite;
- Öğrencilerine yeterince sosyal ve kültürel etkinlik ve gelişme alanı ile spor yapabilme olanağı sağlayan üniversite;
- Çevreye, çevresine duyarlı; çevresindeki toplumsal doku ile bütünleşen; yöresinin sosyo-ekonomik kalkınmasında yer alan, sorumluluk üstlenen, ona katkı yapan üniversite;
- Öğretimde, araştırmada ve bilim üretiminde çağdaş standartları yakalayan üniversite; bilim bazlı teknoloji üreten üniversite;
- Araştırmaları ile bölgesinde teknolojik gelişmeye öncülük eden; sanayileşme sürecine katkıda bulunan üniversite;
- Sentez ve tasarlama yeteneklerine sahip, yaşam boyu öğrenme, yaratıcı ve üretici olma güdüsü ve alışkanlığı edinmiş, özgüvenli, demokrat ve laik karakterli, sivil kültürü özümsemiş, en az bir yabancı dili çok iyi bilen öğrenciler yetiştiren üniversite;

d- Nasıl Bir Üniversite Modeli Oluşturulmalıdır

Ülkemizdeki devlet üniversiteleri için katı kuralları içeren tek bir model önerilemez. Ülkenin farklı yörelerinin koşulları değişik; gereksinimleri çeşitli; potansiyelleri farklıdır. Vakıf ve devlet üniversiteleri bileşiminde bilime ve ülke önceliklerine çözüm üreten, yönetimde esnek, katılımcı, bilim üreten bir yapı kurulmalıdır.

Yüksek öğretim kurumları, genel çerçeve dışında tek bir kalıba sokmak için zorlanmamalı; üniversiteler tek düzelikten kurtarılmalı; belirlenecek asgari standartları sağlamaları kaydıyla, uygulamalarına esneklik getirilmelidir. Bu nedenle, üniversitelerde çoğulcu yapıya geçilmelidir. Giderek üniversiteler arasında kaliteyi hedef alan rekabetçi bir ortam yaratılmalıdır. Rekabet ortamı Devlet üniversitelerini gerileterek yaratılmamalıdır.

e- Üniversite Özerkliği Temel Öncelik Olmalıdır

Üniversite özerkliği kavramı; ülkenin demokratikleşme, çağı paylaşma, dünya ile bilime entegre olma ve yeniden yapılanma arayışları çerçevesinde yeni ilke ve yaptırımlara bağlanmalı; YÖK genel denetim ve genel eşgüdüm ağırlıklı bir yapıya dönüştürülmeli; YÖK'ün ve Bakanlıkların üniversiteler üzerindeki vesayeti kaldırılmalıdır. Bu çerçevede; aşağıda sıraladığımız çağdaş üniversite özellikleri hızla sağlanmalıdır.

1- İdari Özerklik:

- Üniversite kendi kendini yönetmelidir; bütün yönetimler seçimle gelmelidir;
- Rektör ve dekanlar tek dereceli seçim ile, bölüm başkanları ve ana bilim dalları başkanları ise fakültedeki tüm öğretim elemanları ve bölüm öğrenci temsilcisinin katılımı ile oluşacak genel kurulca seçilmelidir; rektörlük iki dönem ile sınırlanmamalıdır.
- Karar yetkisi senato ve yönetim kurullarında olmalıdır.
- Üniversite yönetim kuruluna torba kadro verilmeli; üniversite yönetimine gerçek ihtiyaca göre kullanım esnekliği sağlanmalıdır.
- Profesyonel anlamda idari yapılanma sağlanmalıdır.
- Öğrenciler dernek kurabilmeli; araştırma görevlileri, öğrenciler ve üniversite çalışanları üniversite kurullarında temsil edilmelidir.

2- Mali Özerklik:

- Üniversite yönetim kuruluna "torba bütçe" yetkisi verilmeli; kullanımında esneklik ilkesi getirilmelidir; ancak yeterince denetim uygulanmalıdır.
- Üniversiteler kaynak yaratabilecek statüye ve hukuksal yapıya kavuşturulmalıdır.
- Döner Sermaye sistemi çağdaş yapıya kavuşturulmalı; peşin olarak yapılmakta olan %10 Maliye kesintisi kaldırılmalı bu kaynaktan kullanımlarda izin zorunluluğu kaldırılmalı ve bu kaynaklardan onarım ve yenileme yatırımı yapılabilir.

3- Akademik Özerklik:

- Üniversiteler; ülkede demokratikleşmenin, bilim özgürlüğünün, düşünce ve ifade özgürlüğünün öncüsü olmalıdır.
- Üniversiteler; kültürel zenginliğimizin ve sosyal yapımızın birikimlerinin geliştirilmesi için gerekli hoşgörü ve bilimsel ortamı sağlamalıdır.
- Üniversiteler; her alanda araştırmanın özgür ortamını yaratmalıdır.

- Üniversiteler; bilim ve sanata karşı her türlü sansür ve kısıtlamanın karşısında toplumun dayanağı olmalıdır.

f- Üniversitelerimiz Yeniden Yapılanmalı; Bilim Üretimi İçin Gerekli Altyapı Sağlanmalıdır.

- Önümüzdeki yüzyıl insan hakları ve bilgi çağı olacaktır. 2000'li yıllarda bilgi; kitap ve dergi ortamından, elektronik-manyetik-optik ortamlara aktarılacaktır. Türkiye bu teknolojik değişimi yakalamak zorundadır.

- Bilgisayar ağları desteği ile etkileşimli uzaktan algılamalı eğitime daha çok ağırlık verilmelidir.

- Üniversitelerin, yurt içi ve yurt dışı bilgi ve araştırma merkezleri ile en ileri düzeyde bağlantıları hızla sağlanmalıdır.

- Gerekli altyapı oluşturulmadan, öğretim kadrosu, eğitim-öğretim ortamı sağlanmadan, sadece politik kaygılarla yeni üniversiteler açılması doğru değildir; açılmış tüm üniversiteler hızla tabela üniversiteleri olmakdan kurtarılmalıdır.

- Öğretim elemanlarına yurt dışında inceleme-araştırma yapma olanakları sağlanmalı; bu amaçla özel bir fon oluşturulmalı; bu fon üniversiteler arasında rekabet kriteri de dikkate alınarak dağıtılmalıdır.

- Öğretim üyeleri, mesleğini cazibeli kılacak özlük haklarına, uygun çalışma, araştırma ve kendini yenileme olanaklarına kavuşturulmalıdır.

- Bilim üretiminin ve akademik performansın değerlendirilmesi için evrensel ilkeler çerçevesinde yeni kriterler geliştirilmelidir.

- T.B.M.M. çok olağandışı koşullar dışında öğrenci affı yasaları çıkartmamalıdır.

- Devlet tarafından yurt dışına sadece lisansüstü eğitim için öğrenci gönderilmeli; öğrencilerin seçiminde "eşitlik", eğitim dallarının belirlenmesinde ise "gereksinim" ilkeleri gözönünde tutulmalıdır.

- Yeni devlet üniversiteleri, belirli bir gelişme süresince, geleneklerini ve birikimini oluşturmuş az sayıdaki eski devlet üniversitelerinin "yönlendirme ve destek" sorumluluğu altına alınmalıdır.

- Öğretim üyelerine, akademik çalışmalarında verimliliklerini artırabilmek için periyodik ücretli izin olanağı sağlanmalıdır.

- TRT, Açıköğrenim için bütün ülkeye yayın yapacak bir ek televizyon kanalını devamlı olarak tahsis etmeli; bu amaca yönelik yeterli internet olanakları sağlanmalıdır.

- Açıköğrenim için her ilde büro açılmalı; illerde bu amaçla gerekli alt yapı yaratılmalı; illerdeki elemanların eğitim ödeneğinden yararlanmaları sağlanmalıdır.

- Bilimsel yükseltmeler üniversiteye bırakılmalı, T.B.M.M. kanunla Doçentlik, Profesörlük ünvanlarının verilmesinden vaz geçilmelidir.

g- Vakıf Üniversiteleri Yeni İlkelere Bağlanmalı; Etkin Olarak Denetlenmelidir

- Üniversite eğitim kurumları kâr amaçlı olamazlar, olmamalıdır. 1982 Anayasası'nın 130.maddesi çerçevesinde, devlet üniversiteleri dışında, kar amacı gütmeyen Vakıf Üniversitelerinin kurulması çok özenle uygulanacak ilke ve denetim kurallarına bağlanmalıdır.

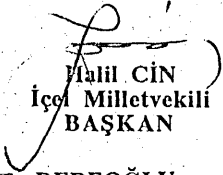
- Belirli performans kriterlerini kabul edilebilir süre içinde gerçekleştiremeyen vakıf üniversitelerinin faaliyetlerine son verilerek, devlet üniversiteleri sistemine dahil edilmelidir.

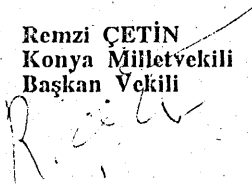
- Vakıf üniversitelerine devlet katkısı salt öğrenci sayısına göre değil; gerçekleşmiş bütçeleri ve verdikleri eğitimin fen, sosyal, ekonomi ve siyasal bilimler bazında, belli bir indeksleme sistemi uygulanarak yapılmalıdır. Vakıf üniversitelerine sağlanan destek kamu üniversitelerinin gelişmesini engelleyici unsur olmamalıdır.

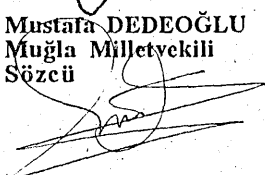
- Vakıf üniversiteleri, ancak, üniversite statüsü ve çatısı çerçevesinde açılabilir, yüksekokul bazında açılmamalıdır.

- Vakıf üniversiteleri, devlet tarafından kendilerine sağlanmış olan arazileri veya diğer gayrimenkulleri, eğitim dışında, ticari ve benzeri diğer başka amaçlarla kullanamamalıdır.

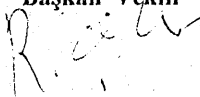
Meclis Araştırma Komisyonumuzca hazırlanan işbu rapor, Genel Kurul'un bilgi ve tasviplerine arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa saygıyla sunulur.

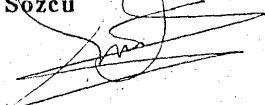

Halil CİN
İçer Milletvekili
BAŞKAN

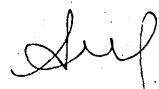

Remzi ÇETİN
Konya Milletvekili
Başkan Vekili

Mustafa DEDEOĞLU
Muğla Milletvekili
Sözcü

Necdet TEKİN
Kırklareli Milletvekili
Katip

Alaaddin Sevrer AYDIN
Batman Milletvekili
Üye

Algan HACALOĞLU
İstanbul Milletvekili
Üye

Avni DOĞAN
Kahramanmaraş Milletvekili
Üye

Salih YILDIRIM
Şırnak Milletvekili
Üye

EK: I

**ANADOLU ÜNİVERSİTESİ İKTİSAT VE İŞLETME FAKÜLTELERİ İLE
AÇIKÖĞRETİM FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN DEKANLIKTAN
İSTEKLERİ KONULU ANKET SONUÇLARI**

	Ankete Katılan ve Bu Sorunu Kabul Eden Öğrenci Yüzdesi
1. Sınav sonuçları geç geliyor.	%86
2. Ara sınavlarımızın daha erken yapılmasını istiyoruz.	%55
3. Sınav sorularının ve cevaplarının sınavlardan sonra basın yoluyla yayınlanmasını veya kitapçıkların bize gönderilmesini istiyoruz.	%95
4. Kayıt ve kayıt yenileme işlemlerinin erken başlayıp erken bitmesini ve kayıt bürolarının çoğaltılmasını istiyoruz.	%90
5. Sınav ücretleri ve basılı evrak ile ilgili ücretlerin ödenmesi işlemlerinin kolaylaştırılması.	%80
6. Ders kitaplarının geç alınması ve kitaplarımızın sık sık değişmesi sorun olmaktadır.	%92
7. Sınavların 2 güne sıkıştırılmamasını, 4 gün olmasını istiyoruz.	%67
8. Ders ve sınıf geçme koşullarının normal öğrenciler gibi olmasını istiyoruz.	%100
9. Borçlu geçme ve tek ders sınavı hakkı istiyoruz.	%92
10. Yatay geçiş imkânı sağlanmasını istiyoruz.	%100
11. Sınav merkezlerinin daha dikkatli ayarlanmasını istiyoruz.	%65
12. Danışman hizmetlerinin yaygınlaştırılmasını istiyoruz.	%80
13. TV'de derslerin saatlerinin düzenlenmesini istiyoruz.	%57
14. Sınavların puanlanması konusunda dezavantajlarımızın kaldırılmasını istiyoruz.	%58
15. Puan kayıpları yüzünden sene kayıplarımızın önlenmesini istiyoruz.	%50
16. Öğrenciler lehine makul ölçülerde tolerans istiyoruz.	%70
17. Bürolarda görevli memurların daha ilgili olmalarını istiyoruz.	%32
18. Ders kitaplarının alınmasının mecbur edilmemesini istiyoruz.	%43
19. Sistemi destekliyoruz.	%83
20. Sınav salonlarındaki görevlilerin daha hoşgörülü olmalarını ve öğrenciyi strese sokmamalarını istiyoruz.	%70
21. Kayıt ve kayıt yenileme işlemlerinin posta yoluyla yapılmasını istiyoruz.	%61
22. Sınav kitapçıklarının bize gönderilmesini istiyoruz.	%82
23. Diğer üniversitelerde yeterince eğitim almak istiyoruz.	%100
24. Normal öğrencilerle aynı haklara sahip olmak istiyoruz.	%100
25. Final sınavının biraz daha geç yapılmasını istiyoruz.	%52
26. Paramızı veriyoruz geçmek istiyoruz.	%20
27. Sorunların daha basit olmasını istiyoruz.	%56
28. Sınav ücretlerinin birkaç bankaya yatırılmasını istiyoruz.	%80
29. Sınav ücretleri kitap ücretleri kaldırılmalı.	%60
30. Sınav ücretleri ve basılı evrak ücretleri çok pahalı olmaktadır.	%62

EK:II

**T.B.M.M. Üniversite Sorunları Araştırma Komisyonu
ÖĞRENCİ EĞİTİM-ÖĞRETİM SORUNLARI ANKETİ**

**ÜNİVERSİTE ANKETİ TOPLU SONUÇLARI
(Haziran 1996)**

1. Nerede Barınıyorsunuz?

- a) Ailemin Yanında: %52
b) Yurtta: %21
c) Kiralık Dairede: %21

2. Üniversite Hazırlık İçin Özel Dershaneye Gittiniz mi?

- a) Evet: %86 b) Hayır: %14

3. Üniversite Hazırlık İçin Özel Ders Aldınız mı?

- a) Evet: %20 b) Hayır: %80

4. Üniversitede Devam Etmekte Olduğunuz Bölümü Değiştirmek İstermiydiniz?

- a) Evet: %67 b) Hayır: %33

5. Almakta Olduğunuz Eğitimin Mezuniyetten Sonra Size Uygun Bir Çalışma ve Geçim Olanakları Sağlayacağını Düşünüyor musunuz?

- a) Evet: %42 b) Hayır: %30 c) Bilmiyorum: %28

6. Üniversite Giderlerine Öğrenci Katkı Payı Ne Olmalıdır?

- a) Hiç Olmadı: %44 b) %3 Oranında: %14 c) %6 Oranında: %8
d) %10 Oranında: %16 e) %20 Oranında: %8 f) %50 Oranında: %10

7. Öğrenci Kredisi Kullanıyor musunuz?

- a) Evet: %45 b) Hayır: %55

8. Yürürlükte Olan Öğretim Kredisi Uygulamasını Nasıl Buluyorsunuz?

- a) Çok Yetersiz: %45 b) Yetersiz: %37 c) Normal: %11
d) Olumlu: %5 e) Çok Olumlu: %2

9. Ailenize Yük Olmadan, Mezuniyetten Sonra Geri Ödeyeceğiniz Yeterli Düzeyde Öğrenci Kredisi ile Üniversite Öğreniminize Devam Etmek İster misiniz?

- a) Evet: %68 b) Hayır: %14 c) Yanıt Yok: %18

10. Üniversiteye Ayrılan Kamu Kaynakları Hangi Önceliklere Göre Harcanmalıdır?
(Aşağıdaki seçeneklerden sadece 3'ünü işaretleyiniz.)

- a) Akademik Araştırmaya: %27
- b) Ön Lisans ve Lisans Öğrenci Burslarına: %10
- c) Yüksek Lisans Öğrenci Burslarına: %4
- d) Kütüphanenin Geliştirilmesine: %12
- e) Öğrenciye Daha Çok ve Kaliteli Bilgisayar Kullanım Olanağı Sağlanmasına: %18
- f) Üniversite Binalarının İyileştirilmesine: %4
- g) Yurtların İyileştirilmesine: %5
- h) Öğretim Üyelerinin Özlük Haklarının İyileştirilmesi: %6
- j) Spor Olanaklarının Geliştirilmesine: %3
- k) Kültürel Faaliyetlerin Desteklenmesine: %11

11. Üniversitenizden Beklentileriniz Hangi Düzeyde Gerçekleşti?

- a) Tam Olarak: %1
- b) Oldukça: %9
- c) Yeterince: %21
- d) Az Olarak: %50
- e) Hiç Gerçekleşmedi: %19

12. Üniversitenizden Beklentileriniz Yeterince Gerçekleşmedi İse Nedenlerini Belirtiniz? (Aşağıdaki seçeneklerden dilediklerini işaretleyiniz.)

- a) Eğitimin Altyapısı Yetersiz: %17
- b) Eğitimin Kalitesi Düşük: %13
- c) Öğretim Üyesi-Öğrenci İlişkisi Yetersiz: %14
- d) Sınıflar Kalabalık: %13
- e) Kitaplar ve Ders Notları Yetersiz: %5
- f) Geçim Koşullarının Zorluğu: %9
- g) Üniversite Sosyal Aktiviteler Yetersiz: %15
- h) Özgür Üniversite Ortamı Yok: %11
- j) Diğer Nedenler: %3

13. Proje Ağırlıklı Çalışmalar Yeterince Yapılıyor mu?

- a) Evet: %15
- b) Hayır: %68
- c) Yanıt Yok: %17

14. Teorik Dersler Gerçek Hayatla Bağlantı Kuruyor mu?

- a) Evet: %23
- b) Hayır: %71
- c) Yanıt Yok: %6

15. Özgür Düşünce ve Yaratıcı Kişilik Ortamı Var Mı?

- a) Evet: %15
- b) Hayır: %72
- c) Yanıt Yok: %13

16. Öğrenciler Arasında Yeterli Kaynaşma Ortamı Var mı?

a) Evet: %32 b) Hayır: %58 c) Yanıt Yok: %10

17. Öğrenciler Arasında Kaynaşma Yoksa Sizce Bu Eksiklik Nereden Kaynaklanmaktadır?

a) Ekonomik Olanaklarda Farklılıklardan: %28
b) Kültürel Farklılıklardan: %35
c) İnanç ve Değer Yargılarında Farklılıklardan: %37

18. Üniversite İçinde Devamlı Görev Yapan Polis Bulunmalı mı?

a) Evet: %17 b) Hayır: %66 c) Yanıt Yok: %17

19. Öğrenci Dernekleri Kurulmalı mı?

a) Evet: %83 b) Hayır: %4 c) Yanıt Yok: %13

Tablo-1
AR-GE Harcamalarının
Ülkelerarası Karşılaştırmaları (1995)

	AR-GE GSMH	AR-GE Faaliyetlerinde	AR-GE Harcamalarında Devlet Payı
	(%)	(%)	(%)
Türkiye	0,44	67,7	65,7
G.Kore	2,38	6	17
İspanya	0,84	30	50
Hollanda	1,87	26	46
İsveç	3,12	27	39
Fransa	2,41	16	44
Almanya	2,48	18	37
USA	2,61	15	39
İtalya	1,21	21	46

TABLO: 2

ÜNİVERSİTELERDEKİ ÖĞRENCİ / ÖĞRETİM ÜYESİ ORANLARI (1995-1996 ÖRGÜN ÖĞRETİM)

ÜNİVERSİTELER	ÖĞRETİM ÜYESİ SAYISI	KAYITLI ÖĞRENCİ SAYISI			ÖĞRENCİ / ÖĞRETİM ÜYESİ ORANI		
		LİSANS*	Y.LİSANS	DOKTORA	LİSANS	Y.LİSANS	DOKTORA
ABANT İZZET BAYSAL U.	73	3537	96	9	48	1	1
ADNAN MENDERES U.	88	1884	38	21	21	1	1
AFYON KOCATEPE U.	23	2412	151	8	105	7	1
AKDENİZ U.	227	3648	135	47	16	1	1
ANADOLU U.	334	14286	1002	219	43	3	1
ANKARA U.	1381	32365	3561	1872	23	3	1
ATATÜRK U.	563	19523	638	489	35	1	1
BALIKESİR U.	52	5481	172	38	105	3	1
BAŞKENT U.	32	204	35	—	6	1	—
BİLKENT U.	175	6531	502	127	37	3	1
BOĞAZİÇİ U.	202	7447	1020	299	37	5	1
CELAL BAYAR U.	96	5591	112	31	58	1	1
CUMHURİYET U.	212	5831	371	110	28	2	1
ÇANAKKALE 18 MART U.	32	3165	139	—	99	4	—
ÇUKUROVA U.	476	12974	1606	594	27	3	1
DİCLE U.	216	7986	110	66	37	1	1
DOKUZ EYLÜL U.	541	24530	1764	802	45	3	1
DUMLUPINAR U.	33	5721	326	14	173	10	1
EGE U.	944	18673	1831	861	20	2	1
ERCIYES U.	284	10071	462	184	35	2	1
FIRAT U.	297	7225	374	285	24	1	1
GALATASARAY U.	18	588	—	—	33	—	—
GAZİ U.	867	36801	3624	867	42	4	1
GAZİANTEP U.	98	2603	74	37	27	1	1
GAZİOSMANPAŞA U.	52	2183	124	45	42	2	1
GEBZE YÜKSEK TEK. ENS.	19	—	279	10	—	15	1
HACETTEPE U.	1110	21930	1891	1033	20	2	1
HARRAN U.	44	2309	242	57	52	6	1
İNÖNÜ U.	135	6457	397	146	48	3	1
İSTANBUL U.	1635	54133	8520	4009	33	5	2
İSTANBUL TEKNİK U.	788	16338	4256	2090	21	5	3
İZMİR YÜKSEK TEK. ENS.	22	—	—	—	—	—	—

TABLO: 2 DEVAM

ÜNİVERSİTELERDEKİ ÖĞRENCİ / ÖĞRETİM ÜYESİ ORANLARI (1995-1996 ÖRGÜN ÖĞRETİM)

ÜNİVERSİTELER	ÖĞRETİM ÜYESİ SAYISI	KAYITLI ÖĞRENCİ SAYISI			ÖĞRENCİ / ÖĞRETİM ÜYESİ ORANI		
		LİSANS*	Y.LİSANS	DOKTORA	LİSANS	Y.LİSANS	DOKTORA
KAFKAS Ü.	31	590	8	26	19	1	1
K.MARAŞ SUTÇU İMAM Ü.	34	840	38	60	25	1	2
KARADENİZ TEKNİK Ü.	409	15957	1093	314	39	3	1
KIRIKKALE Ü.	51	664	150	--	13	3	--
KOCAELİ Ü.	170	5519	572	76	32	3	1
KOÇ Ü.	12	615	85	--	51	7	--
MARMARA Ü.	729	32347	5025	1507	44	7	2
MERSİN Ü.	59	1849	114	7	31	2	1
MİMAR SİNAN Ü.	236	4377	327	182	19	1	1
MUĞLA Ü.	28	1874	35	--	67	1	--
MUSTAFA KEMAL Ü.	31	2263	38	1	73	1	1
NİĞDE Ü.	39	5315	95	6	136	2	1
ONDOKUZ MAYIS Ü.	309	17315	351	213	56	1	1
ORTA DOĞU TEKNİK Ü.	602	15702	2716	701	26	5	1
OSMANGAZİ Ü.	255	5054	320	191	20	1	1
PAMUKKALE Ü.	143	4566	270	2	32	2	1
SAKARYA Ü.	125	3360	608	157	27	5	1
SELÇUK Ü.	519	24067	808	608	46	2	1
SÜLEYMAN DEMİREL Ü.	162	7663	374	82	47	2	1
TRAKYA Ü.	270	7959	623	222	29	2	1
ULUDAĞ Ü.	497	22602	947	384	45	2	1
YILDIZ TEKNİK Ü.	331	12058	1097	362	36	3	1
YÜZÜNCÜ YIL Ü.	154	5382	218	174	35	1	1
ZONGULDAK KARAEVLAS Ü.	52	1321	89	28	25	2	1
ÜNİVERSİTELER TOP. ORT.	16317	541686	49853	19673	33	3	1

* Fakülte ve dört yıllık yüksek okullar

TABLO : 3

ÜNİVERSİTELERDEKİ LİSANSÜSTÜ ÖĞRENCİLERİN YILLARA GÖRE DEĞİŞİMİ

YENİ KAYIT SAYISI			KAYITLI ÖĞRENCİ SAYISI			MEZUN SAYISI			
YIL	Y.LİSANS	DOKTORA	TIP UZM.	Y.LİSANS	DOKTORA	TIP UZM.	Y.LİSANS	DOKTORA	TIP UZM.
1983-1984	4516	932		9059	4336		1473	805	595
1984-1985	4832	934	644	11215	5577	2364	1831	522	502
1985-1986	6997	1616	833	12285	5443	2850	2184	504	648
1986-1987	7198	2257	929	14078	6702	2711	3449	812	557
1987-1988	8200	2684	1148	16884	7732	3705	3397	526	530
1988-1989	8164	2774	1080	18171	8887	4197	3327	787	671
1989-1990	9329	2856	873	22456	10593	4280	3839	1006	792
1990-1991	9279	2723	1059	25006	11705	4340	4189	1437	973
1991-1992	11971	3150	1160	30615	12838	4330	4318	1351	795
1992-1993	11255	3293	1348	33442	13949	4664	4611	1358	711
1993-1994	12940	3269	1336	35797	14752	4961	5051	1456	811
1994-1995	15097	3757	1358	41012	16025	5410	9630	1712	1014

TABLO : 4

**TÜRKİYE'NİN ÇEŞİTLİ ALANLARDA ULUSLARARASI DÜZEYDEKİ
YAYIN SAYISININ YILLARA GÖRE DEĞİŞİMİ**

YIL	FEN BÖLÜMLERİ (Science Citation Index)			SOSYAL BÖLÜMLER (Social Science Citation Index)			SANAT VE BEŞERİ BÖLÜMLER (Arts and Humanities Citation Index)			TÜRKİYE'NİN YILLIK TOPLAM YAYIN SAYISI
	DÜNYA TOPLAMI	TÜRKİYE	TÜRKİYE'NİN N PAYI (%)	DÜNYA TOPLAMI	TÜRKİY E	TÜRKİYE'NİN N PAYI (%)	DÜNYA TOPLAMI	TÜRKİYE	TÜRKİYE'NİN N PAYI (%)	
1974	425,020	222	0.052	90,782	27	0.029	-	-	-	249
1975	427,825	163	0.038	102,427	26	0.025	-	-	-	189
1976	449,458	235	0.052	125,656	32	0.025	-	-	-	267
1977	532,208	303	0.056	130,403	29	0.022	-	-	-	332
1978	537,342	337	0.062	129,777	34	0.026	-	-	-	371
1979	555,543	318	0.057	126,686	28	0.022	-	-	-	346
1980	564,694	380	0.067	122,673	41	0.033	105,291	18	0.017	439
1981	587,485	361	0.061	124,286	30	0.024	108,079	4	0.003	395
1982	612,361	386	0.063	127,461	44	0.034	112,784	7	0.006	437
1983	660,171	432	0.065	129,581	39	0.030	116,288	5	0.004	476
1984	674,821	501	0.074	126,996	29	0.022	119,734	6	0.005	536
1985	694,036	555	0.079	124,765	31	0.024	117,848	8	0.006	594
1986	704,088	612	0.086	123,593	24	0.019	120,110	6	0.004	642
1987	716,849	705	0.098	121,825	40	0.032	114,979	5	0.004	750
1988	698,594	837	0.119	119,712	46	0.038	115,609	14	0.012	897
1989	658,685	980	0.148	118,333	57	0.048	110,435	11	0.009	1048
1990	686,428	1134	0.165	120,878	79	0.065	109,409	11	0.010	1224
1991	706,089	1369	0.193	122,656	69	0.056	112,381	20	0.017	1458
1992	720,444	1653	0.229	125,663	85	0.067	115,390	23	0.019	1761
1993	761,438	1928	0.253	128,298	71	0.055	112,978	23	0.020	2022
1994	799,376	2308	0.288	132,937	97	0.072	115,677	16	0.013	2421
1995	803,867	2812	0.349	125,291	103	0.082	83,532	16	0.019	2931

Kaynak : TÜB-TAK - Enformasyon Hizmetleri Müdürlüğü, On-line tarama

NOT : SCI 1995 yılı rakamları 7.2.1996'da, öteki tüm rakamlar 23.1.1996'da alınmıştır.

TABLO : 5
YÜKSEKÖĞRETİM KURULU YAYIN VE DÖKÜMANTASYON MERKEZİNE
AYRILAN BÜTCE ÖDENEKLERİNİN YILLARA GÖRE DEĞİŞİMİ (MİLYON TL)

YILI	CARİ FİYATLARLA Yılı Ödeneği	SABİT FİYATLARLA Yılı Ödeneği
1985	801.4	102.262,5
1986	1.031.1	94.284,0
1987	1.272.5	80.476,0
1988	3.013.0	104.545,0
1989	3.851.0	91.847,0
1990	7.400.0	118.460,0
1991	12.522.0	121.637,0
1992	17.649.0	106.755,0
1993	26.064.0	98.580,0
1994	72.860.0	133.333,0
1995	91.110.0	91.110,0
1996	245.500.0	245.500,0
TOPLAM	483.074.0	1.388.789,5

TABLO : 6
DEVLET ÜNİVERSİTELERİ ARAŞTIRMA FONLARI GİDERLERİNİN
YILLARA GÖRE DEĞİŞİMİ
(Milyon TL., Carl Fiyatları)

ÜNİVERSİTELER	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995
Ahmet İzzet Baysal Univ.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	347	1
Adnan Menderes Univ.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	250	3.154
Afyon Kocatepe Univ.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	280	7.12
Akdeniz Univ.	30	56	229	260	319	855	1.6	3.4	4.6	7	10
Aradolu Univ.	-	82	237	122	202	507	1.56	3.602	6.59	11.4	21
Ankara Univ.	81	522	1.352	2.123	970	5.666	10.58	26.408	16.464	21.92	28.672
Atatürk Univ.	34	137	369	303	172	1.729	3.15	5.75	7.124	8.724	17.21
Bahçeşehir Univ.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	426	1.268
Boğaziçi Univ.	65	361	234	556	1.307	1.93	3.25	7.25	17.985	37	53.05
Celal Bayar Univ.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	253	1.09
Cumhuriyet Univ.	18	22	44	100	117	189	347	396	755	2.075	2.8
Çanakkale 18 Mart Univ.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	350	250
Çukurova Univ.	66	112	128	275	305	1	2.75	8	6.5	13	35
Değir Univ.	57	100	183	442	334	1.274	3	1.6	2.8	4	7.5
Dokuz Eylül Univ.	42	132	183	227	475	901	2.365	14.648	12.535	27	56
Dumankaya Univ.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ege Univ.	149	379	1.172	1.5	1.805	2	3.5	7	12	14.25	21.525
Erciyes Univ.	-	29	114	144	130	617	1.233	2.45	4	5	8
Fırat Univ.	-	57	101	204	273	489	600	850	1.5	2.525	4.34
Galatasaray Univ.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gazi Univ.	-	45	257	180	383	642	750	3.636	4	9.227	23.75
Gaziantep Univ.	-	-	-	5	325	561	700	1.3	7.515	12.375	15
Gaziömerhanpaşa Univ.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	639	3
Gebze Yök. Tek. Enst.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Hacettepe Univ.	221	373	202	493	515	3.289	10.126	44.202	135.05	22.75	61.549
Harran Univ.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	500	1.485
İbni Nefi Univ.	-	12	14	21	55	161	250	2	3.8	1.782	2.079
İstanbul Univ.	293	432	1.181	1.495	2.285	3.75	6.2	9	9.5	36.6	64
İstanbul Teknik Univ.	295	557	1.093	1.596	1.776	2.666	4.75	20.367	26.829	51.897	115
İzmir Yök. Tek. Enst.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	51	2.014
Kağıthane Univ.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	250	1.691
Kahramanmaraş Univ.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	350	1.075
Karadeniz Teknik Univ.	72	167	320	450	427	615	2.2	3	5.355	8	18
Kırıkkale Univ.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	250	495
Kocaeli Univ.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	250	3.18
Marmara Univ.	56	71	223	693	1.254	1.255	4.329	6.884	3.5	5	17.8
Mersin Üniversitesi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	350	1.256
Mimar Sinan Univ.	30	42	60	90	212	355	353	353	820	865	2.375
Muğla Univ.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	625	1.1
Mustafa Kemal Univ.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	250	2.78
Niğde Univ.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	248	1.041
Ondokuz Mayıs Univ.	-	19	130	110	128	250	634	3.45	5	8	1.185
Orta Doğu Teknik Univ.	144	183	274	721	1.61	2	3.7	8	12.963	29.05	54
Osmaniye Univ.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1.5	4.457
Pamukkale Univ.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	250	7.5
Sakarya Univ.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1.551	2.018
Selçuk Univ.	31	25	75	100	237	350	450	700	1.4	3.659	6.769
Süleyman Demirel Univ.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	507	2.601
Türkiye Univ.	36	45	89	84	90	124	186	595	1.5	2.5	6.326
Uludağ Univ.	63	54	382	500	306	620	1.13	3.31	5	3.9	7.7
Yıldız Teknik Univ.	26	24	40	138	335	543	1	1.45	2.7	2.918	3.425
Yüzüncü Yıl Univ.	-	7	14	25	45	100	400	1	1.3	2	6
Zonguldak Karadeniz Univ.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2.031
GENEL TOPLAM	1.809	4.043	8.736	12.764	16.836	34.438	71.093	188.6	318.59	363.95	712.66

Yüksek Öğretim Kurulu verilerine göre yapılmıştır.

TABLO : 7

ÖĞRETİM ÜYESİ VE PROJE BAŞINA ARAŞTIRMA FONU GİDERLERİNİN YILLARA GÖRE DEĞİŞİMİ

YIL	ARAŞTIRMA FONU GİDERLERİ (Milyon TL.1995 Fiyatlarıyla*)	PROJE SAYISI			TOPLAM	ÖĞRETİM ÜYESİ SAYISI	ÖĞRETİM ÜYESİ BAŞINA GİDER (Milyon TL.)	PROJE BAŞINA GİDER (Milyon TL.)	ÖĞRETİM (ÜYESİ BAŞINA PROJE SAYISI
		SAĞ.BİL.	FEN-MUH.	SOS.BİL.					
1985	230.838	255	316	64	635	7.186	32.1	363.5	0.09
1986	369.867	291	443	86	820	7.260	50.9	451.0	0.11
1987	559.613	595	662	165	1.422	7.767	72.0	393.5	0.18
1988	442.970	584	475	185	1.244	8.685	51.0	356.0	0.14
1989	401.555	521	512	222	1.255	9.603	41.8	319.9	0.13
1990	551.300	448	745	320	1.513	10.273	53.6	364.4	0.15
1991	690.592	464	1.057	204	1.725	11.070	62.4	400.3	0.16
1992	1.140.819	554	1.099	206	1.859	11.829	96.4	613.7	0.16
1993	1.927.069	525	1.078	256	1.859	12.481	154.4	1.036.6	0.15
1994	666.018	508	1.034	223	1.765	13.621	49.0	377.4	0.13
1995	712.660	1.090	1.879	363	3.332	16.053	44.4	213.8	0.21

(*) DPT Yatırım deflatörü kullanılmıştır.

TABLO : 8

TÜBİTAK PROJE DESTEKLEME KAYNAKLARININ ÜNİVERSİTELER ARASINDAKİ
DAĞILIMININ 1994 Ve 1995 YILLARINA GÖRE DEĞİŞİMİ

ÜNİVERSİTE	1994			1995 (**)		
	Proje Sayısı	Bütçe (*)	Bütçe Payı %	Proje Sayısı	Bütçe (*)	Bütçe Payı %
İTÜ	13	4.325.7	5.0	6	3.967.0	5.5
ODTU	29	14.895.2	17.3	38	15.316.1	21.1
HACETTEPE	43	15.278.9	17.8	33	6.993.9	9.6
BOĞAZİÇİ	18	11.172.8	13.0	9	4.072.0	5.6
ÇUKUROVA	19	3.585.7	4.2	8	1.868.0	2.6
BİLKENT	4	8.292.2	9.6	8	9.646.2	13.3
DİĞERLERİ	117	28.493.5	33.1	150	30.709.6	42.3
TOPLAM	243	86.044.0	100.0	252	72.572.8	100.0

(*) Cari fiyatlarla milyon TL

(**) 31.12.1995 Tarihi itibarıyla

TABLO : 9

YÜKSEKÖĞRETİM BÜTÇESİ İLE ÖĞRENCİ BAŞINA BÜTÇE ÖDENEĞİNİN
YILLARA GÖRE DEĞİŞİMİ

YIL	YÜKSEKÖĞRETİM TOP.* BÜTÇE ÖDENEĞİ Milyar TL.		ÖĞRENCİ BAŞINA TOP.BÜT.ÖD.Milyon TL. (1995 Fiyatlarıyla)		ÖĞRENCİ BAŞINA TOP. BÜT.ÖD.ABD \$ (Cari Fiyatlarıyla)		BÜTÇEDEKİ CARI HAR.ÖD.PAYI %	ÖĞRENCİ BAŞINA CARI HARCAMA ABD \$ (Cari)**	
	CARI FIYATLARLA	1995 FIYATLARIYLA	ÖRGÜN	TOPLAM	ÖRGÜN	TOPLAM		ÖRGÜN	TOPLAM
1975	3.5	17.412.9	80.15	66.38	1.868	1.547	VY	VY	VY
1976	4.6	19.008.2	81.90	59.11	1.909	1.378	VY	VY	VY
1980	29.3	17.639.9	67.75	65.26	1.579	1.521	76	1.200	1.155
1981	46.5	19.670.0	86.41	82.86	2.014	1.932	77	1.551	1.487
1982	54.8	18.327.7	80.86	76.23	1.885	1.778	73	1.376	1.297
1983	95.5	24.734.5	98.12	87.85	2.887	2.048	76	1.738	1.556
1984	118.2	21.518.3	72.98	64.09	1.701	1.494	79	1.343	1.180
1985	150.1	19.152.7	54.47	45.89	1.270	1.070	76	965	813
1986	221.1	20.217.6	54.50	43.01	1.270	1.002	78	990	781
1987	322.0	20.625.1	54.15	40.83	1.263	952	75	947	714
1988	614.5	22.912.0	58.76	43.76	1.369	1.020	72	985	734
1989	1.050.7	25.062.6	61.46	42.99	1.433	1.002	66	945	661
1990	2.505.4	40.106.9	90.67	59.58	2.114	1.389	72	1.522	1.000
1991	4.291.2	41.684.4	88.16	56.57	2.055	1.319	74	1.520	976
1992	8.996.7	54.419.5	98.11	64.44	2.288	1.503	77	1.761	1.157
1993	16.659.5	63.010.6	113.99	70.02	2.658	1.632	77	2.046	1.256
1994	31.182.8	57.064.5	86.84	50.82	2.025	1.185	75	1.519	889
1995	45.232.0	45.232.0	65.96	32.38	1.538	755	80	1.230	604

VY Veri Yok

(*) Personel Giderleri, Diğer Cariler ve Transferler toplamı

(**) 1995 Haziran 15=42.887.-TL. olarak alınmıştır.

TABLO : 10

AÇIKÖĞRETİM KONTENJANLARI İLE YERLEŞTİRİLEN VE KAYDOLAN ÖĞRENCİ SAYILARI

YIL	KONTENJAN	YERLEŞTİRİLEN	KAYDOLAN	YER. HALDE KAYDOLMAYAN
1983	35000	14982	18898	-
1984	40000	47999	31003	16996
1985	50000	60000	40455	19545
1986	60000	68911	42722	26189
1987	55000	73828	54209	19619
1988	60000	81356	64289	17067
1989	65000	85056	69146	15910
1990	65000	83388	67022	16366
1991	65000	82767	66663	16104
1992	205917	132561	108730	23831
1993	616220	241686	139875	101811
1994	991661	165853	121383	44466
1995	979595	167605	114404	53201
1996	575220	167933	-	-

